

OORSCHHELP

Nieuwsbrief van Dorpsvereniging Heilig Landstichting

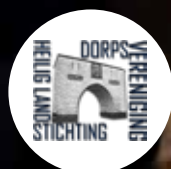
Halloween

nieuwe
bewoners

forever young

Ken ik jou
ergens van?

en veel meer!

nummer 73 | december 2024

fotografie: Marcel Kruijsman

colofon

De OORSCHHELP is een uitgave van Dorpsvereniging Heilig Landstichting en wordt bezorgd op alle adressen in Heilig Landstichting.

De OORSCHHELP verschijnt vier keer per jaar en bevat nieuws voor en over het dorp, berichten van belang voor de dorpsbewoners en de agenda. Niet-inwoners van Heilig Landstichting kunnen een abonnement op de Oorschelp nemen tegen kostprijs. Opgave bij de redactie.

REDACTIE:

Wim de Vries, Marleen Moggré, Jan de Koning, Marian Habets, Vera Mattijssen (vanuit de Dorpsvereniging), Jan Lückér (vormgeving).

De redactie behoudt zich het recht voor om aangeleverde teksten in te korten of redactioneel te wijzigen. Altijd in overleg met de schrijver(s).

CONTACT:

Andreaslaan 29,
6564 AT Heilig Landstichting
E: oorschelp@ gmail.com

AANLEVEREN FOTO'S BIJ ARTIKELEN:

- * Zo groot mogelijk, maar minimaal 150dpi op gewenste grootte van afdruk.
- * Stuur foto's als losse bestanden (dus niet in een Word document).
- * Afbeeldingen in kleur als JPG-, PNG-, of als PDF-bestand.

ADVERTEREN:

De Oorschelp wordt (mede) mogelijk gemaakt door de volgende adverteerders:

Marcel Krijgsman, In De Blauwe Druif, Klopper & Kramer, KEK dnl, Bistro van Loon, Kliniek Heyendael, Bazuin Zonwering, Coby, Pulles Makelaardij, Zen Centrum Nijmegen.

Wilt u ook adverteren in De Oorschelp? Dat kan. Neemt u hiervoor contact op met oorschelp@ gmail.com

MEER INFORMATIE:

www.dorpsverenigingheiliglandstichting.nl

van de redactie

Wat is het toch een genot om hier verslag te doen van de vele activiteiten die we samen in ons dorp organiseren.

Zoals een terugblik op de burendag, de geschiedenis en onderhoud van het groen rondom ons, de Waldboeren, Halloween, Sinterklaas, lezingen, wandelingen en pubquiz. Natuurlijk worden ook nieuwe bewoners in het najaarszonnetje gezet, is er een mooi recept en brengen we vergeten groenten onder de aandacht en berichten we over een mijlpaal die is bereikt in de biodiversiteit.

Geschiedenis komt aan bod in over de houtwallen, hulp bieden bij Zeeuwse overstroming, bezoek aan Casa Nova, het schilderwerk van Piet Gerrits en de neergestorte bommenwerpers in de oorlog.

Dit nummer lezen in je luie stoel? Lees dan vooral het verhaal over een goed zittende stoel. Duurzaamheid mag niet ontbreken vandaar een voortgangsbericht over WoonWijzer.

Als toetje raden wij je aan de achterzijde te lezen over het Engelenlaantje. We wensen jullie allen veel leesplezier en nodigen jullie uit om je reacties te laten "horen". Schrijf ze naar: oorschelp@ gmail.com.

En natuurlijk wensen wij u fijne feestdagen en een goed, voorspoedig en gezond 2025.

De volgende Oorschelp verschijnt medio maart 2025. Kopij aanleveren vóór 1 maart 2025 en sturen naar: oorschelp@ gmail.com.

De Oorschelp in kleur:

Op de website van de dorpsvereniging kunt u een versie van de Oorschelp in kleur vinden. Deze versie is bovendien interactief. De verwijzingen en links naar websites, e-mailadressen e.d. zijn actief. Ook de advertenties verwijzen naar de websites van onze adverteerders.

De QR-code stuurt u meteen naar de juiste pagina op de website van de dorpsvereniging.

foto omslag: Griezelen met Halloween Foto: Marcel Krijgsman

van de voorzitter (a.i.)

Greun haal'n..

Afgelopen weekend had ik een feestje in Twente, m'n oude grond. Ik raakte met de zwager van de jubilaris in gesprek over oude tradities en nieuwe behoeften. Hij zei dat 'ie de zondag na Sinterklaas met de mannen uit de buurt ging *greun haal'n*, een relatief nieuwe traditie in hun relatief nieuwe woonwijk, en hij legde mij uit wat dat inhoudt en hoe dat in z'n werk gaat.

Kort gezegd: ze gaan met een platte kar en een krat bier het bos in, en komen er na 2 uurtjes met een mooie dennenboom weer uit. Dan hobbelen ze via 1 of 2 cafeetjes terug naar het straatplein, alwaar de boom van lampjes wordt voorzien en iedereen daarna lekker stampot eet en van een gezellige middag geniet.

Anders gezegd: ze hebben een nieuwe traditie gestart in de donkere dagen voor kerst, waarbij ze werken aan saamhorigheid en nabuurschap, en waarbij op ingetogen, medemenselijke wijze invulling wordt gegeven aan het creëren van een herinnering, als nieuwe vaste waarde in de pendulum van het leven.

Ik vond het een mooi idee. Oude tradities kunnen een houvast bieden in ons leven – ik zie het (voor een deel) ook bij onze kinderen –, terwijl nieuwe tradities invulling kunnen geven aan een gedeelde behoefte.

Ook in ons dorp zien we mooie tradities doorgegeven worden en nieuwe tradities wortelen. Het Sinterklaasfeest, Halloween, de Pubquiz (tot de nok volgeboekt), maar ook het Lanentoernooi in de zomer.

Allemaal mooie voorbeelden van activiteiten die – gedragen door vrijwilligers en door belanghebbenden bij het voortbestaan ervan – jaar in jaar uit onze wijk een beetje opkleuren.

Oude tradities kunnen een houvast bieden in ons leven...

Daarom een groot 'dank je wel' met de waardering voor alle vrijwilligers en betrokkenen. Samen geven we kleur aan onze woonomgeving, tussen al het grauw dat de wereld ook kent. En ik hoop dat mijn bijdrage inspireert om wat kleur aan te brengen in het leven van anderen om ons heen. Deze periode leent zich daar uitstekend voor.

Namens het bestuur van de Dorpsvereniging wens ik je warme feestdagen en nodig je graag uit voor de nieuwjaarsborrel op zondag 12 januari 2025!

En ik? Ik ga zelf eens kijken of ik komend jaar ook wat groen kan halen. Wie gaat er dan met mij mee?

Jaap Festen
namens het bestuur van de Dorpsvereniging

Forever Young

De avonturen van Frans Geertsen

TEKST: Jan de Koning

De afgelopen maand november begon met een enorme natuurramp in Spanje. Verwoestende overstromingen rond Valencia veroorzaakten een schokkend grote schade en een groot aantal slachtoffers. De ramp riep herinneringen op aan de overstromingen die de februaristorm in 1953 veroorzaakte in de provincie Zeeland. Onze mede-dorpsbewoner Frans Geertsen was daar als een van de eersten bij om hulp te bieden. Herinneringen aan de ramp en aan de dappere inzet van de zeeverkenner uit Heilig Landstichting, die tot nu toe onbelicht zijn gebleven.

Het is zondag 1 februari 1953. Frans is 21 en stuurman bij de zeeverkenner. Als hij thuiskomt van de kerkdienst, zegt zijn moeder: "Je moet onmiddellijk naar de schipper komen, want er is iets." De schipper is leider van de zeeverkenner en heeft een gerucht opgevangen dat er 's nachts in Zeeland dijkdoorbraken geweest zijn. "Maar de telefooncentrales zijn niet bezet, en er is geen communicatie mogelijk met het gebied, dus we weten ook niet hoe ernstig het is."

De schipper en Frans gaan direct aan de slag. De zeeverkenner hebben twee vletten met buitenboordmotor liggen en de Werf in Weurt stelt zijn vrachtwagen ter beschikking. Ze trommelen 10 oudere jongens op en al rond 12 uur vertrekken zij richting het rampgebied. "Bij Bergen op Zoom troffen we het laatste stukje land. We hadden geen flauw idee waar we eigenlijk zijn moesten. Bij de B.B. zeiden ze toen dat we maar door moesten rijden richting Tholen of Walcheren. 'Als je niet verder kunt, dan weet je dat je in het rampgebied bent, zeiden ze.' En inderdaad, op de grens tussen Noord Brabant en Zeeland, bij Rilland, stond het water duidelijk 'aan de verkeerde kant' van de dijk. Frans: "We hebben daar de vletten uitgeladen en in het water gelegd. Aan de natte kant zagen we vanaf de dijk een boerderij tot aan het dak onder water staan, enkele mensen op het dak. Van het droge gebied kwam een boer met een riek in de hand aangelopen die ons weg wilde jagen, met een bars 'ga van de dijk af'. Op ons protest dat we die mensen wilden redden zei hij: "Als de Here het had gewild was mijn boerderij wel ondergelopen."

"Maar toen de eerste soldaten uit Ossendrecht kwamen was de boer al snel van de dijk en de mensen van het dak op het droge. Wij kregen opdracht om de echtgenote en kinderen van de burgemeester van Rilland Bath uit het ondergelopen dorp te halen. De burgemeester was in de stormnacht verongelukt en wij brachten zijn gezin in veiligheid op de dijk." Op dat moment waren de vletjes van de zeeverkenner nog de enige bootjes die konden worden ingezet en tot aan het

donker voeren zij op en neer om mensen van daken af te halen. Het was al lang donker toen de redders door de militairen naar Ossendrecht werden gebracht. "Daar kregen we te eten en moesten we hulpgoederen die inmiddels waren aangekomen sorteren en konden we wat slapen."

Op maandag werd het zeeverkennersteam teruggebracht naar Rilland waar zij de hele dag heen en weer voeren om mensen uit hun huizen te halen en naar de vaste wal te brengen. "Die militairen hadden nog nooit in een bootje gezeten, dus die raakten in de ondergelopen weilanden alsmaar verward in het prikkeldraad. Wij gaven ze advies hoe zij moesten varen en toen ze zagen dat wij niet verstrikt raakten, namen zij onze raad ter harte. Op het einde van de maandagmiddag was het water zover gezakt dat je al met legervoertuigen van het dorp naar de vaste wal kon rijden. De zeeverkenner konden toen weer naar huis. Toen Frans en zijn collega-stuurman Benno woensdag terug wilde gaan om weer te helpen, moesten zij op een veerbootje tien gulden betalen en kwamen terecht in een gebied dat al helemaal geëvacueerd was. Onverrichter zake liepen zij terug over de dijk van Zuid Beveland naar Bergen op Zoom. "Een puinhoop was het wel. Alle huizen verwoest en overall dode paarden en koeien met opgezwollen buiken."

"Met de trein zijn we naar huis gegaan. Drie dagen niet op de bedrijfsstage geweest en ik moest die tijd voor de volle 100% inhalen. Met de vrachtauto's van de scheepswerf werden onze vletten weer opgehaald en naar hun vaste plek gebracht, de industriehaven bij de Weurtse sluis." 50 jaar na de ramp kregen we als eerbetoon een oorkonde met een watersnoodspeld. Maar de soldaten die bij het reddingswerk waren betrokken kregen een heuse medaille, wat natuurlijk veel mooier was dan een speldje. Maar goed, de Koninklijke Marine had ook opgevangen dat we nuttig werk hadden gedaan tijdens de ramp en heeft toen een sloep beschikbaar gesteld met riemen, bedoeld voor volwassen mariniers. Maar dat heeft ons er niet van verhindert om een

8 daagse roeitocht over de Maas naar Dinant te organiseren; nou ja, we zijn niet verder gekomen dan Maaseik, maar een mooi avontuur was het."

Als je niet verder kunt ben je in het rampgebied.

Met de soldaten namen onder andere ook de zeeverkenner deel aan de reddingsactie. Sommigen van hen roeiden negen uren achtereen slachtoffers naar de 'wal'

Heemkunde werkgroep

De heemkunde werkgroep organiseert n.a.v. 80 jaar Bevrijding een lezing over de Crash van de Lancaster in Amsterdam. Na vele jaren zijn vier vermisten van de crash, tijdens de aanleg van de IJtunnel gevonden. Zij zijn in 1962 begraven op de Canadian War Cemetery in Groesbeek.

In de vroege avond van 20 december 1942 stegen 232 bommenwerpers op van vliegvelden verspreid over Oost Engeland. De luchtaanval was gericht op de stad Duisburg, een logistiek centrum in het hart van het Roergebied waar veel staal- en chemische fabrieken waren gevestigd. Van die 232 toestellen waren er 111 van het type Lancaster, een viermotorige zware bommenwerper met een bemanning van zeven koppen. Van die aanval op Duisburg keerden er 12 vliegtuigen niet terug in Engeland, een verliespercentage van meer dan 5 procent.

Eén van die twaalf neergeschoten vliegtuigen, een Lancaster van het 97ste Squadron van de Royal Air Force, dat ongeveer een uur eerder was opgestegen van het vliegveld Woodhall Spa, kwam die avond om elf minuten over negen brandend neer in Amsterdam-Noord. Het was geraakt door het Duitse afweergeschut. Er waren geen overlevenden onder de zevenkoppige bemanning van het toestel.

Lezing door Jos de Groot

Waar: dorpshuis de Bosduivel, Johanneslaan 4 in Heilig Landstichting

Datum: vrijdag 21 februari 2025

Tijd: 20.15 uur, inloop vanaf: 19.45 uur

Kosten: € 4,- incl. een kopje koffie of thee

Drie van de zeven bemanningsleden werden de volgende dag geborgen door de brandweer en werden begraven op de Oosterbegraafplaats in Amsterdam. Pas in 1962, bij de aanleg van de IJtunnel, werden de vier andere slachtoffers gevonden en werd het wrak van de Lancaster geruimd. Twintig jaar hebben deze vier als vermist voor de nabestaanden te boek gestaan. Pas in 1962 zijn ze begraven op de Canadian War Cemetery in Groesbeek bij Nijmegen, slechts een paar kilometer van de plaats van deze lezing.

Voor de Stichting Lancaster R5512 uit Amsterdam-Noord was er genoeg aanleiding om precies op de dag af tachtig jaar later, het ultieme offer dat de zeven bemanningsleden toentertijd brachten, te gedenken. De Stichting heeft op 20 december 2022 een gedenkplaat in het Metrostation Noorderpark onthuld in tegenwoordigheid van vier nabestaanden van de zeven bemanningsleden.

Nieuwe bewoners*

Pascal Vierstraete en Silvo Meulendijk | Joanneslaan

De tuin gaat momenteel overduidelijk op de schop.

Door het donker, over het zand en de dikke rijplaten kom ik bij de verlichte voordeur van Pascal en Silvo en word ik welkom geheten in een warm en ruim huis. Mijn schoenen hoeven niet uit, zelf lopen ze op sokken. Geïnstalleerd op de bank, met thee en iets lekkers steken Pascal en Silvo van wal. Gisteren waren ze nog in de Bosduivel, bij de bijeenkomst voor nieuwe bewoners, ze zijn erg enthousiast over de speelse manier waarop ze kennis konden maken met hun mede-nieuwe dorpsgenoten. TEKST: Marian Habets

GROENE VINGERS

Silvo (51) blijkt degene te zijn met groene vingers. Hij groeide op in Berlicum, een dorp in Brabant en hielp zijn vader vroeger veel in de tuin. Boer worden was lange tijd zijn droom. Het liep echter anders: bij gebrek aan een boerenbedrijf in zijn familie ging hij studeren aan de Hoge School (SPD) in Arnhem en belandde na een tweede studie – fiscaal recht – uiteindelijk bij de Belastingdienst in Arnhem. Als bijbaan in zijn studententijd ‘deed hij tuinen bij mensen’.

Ook Pascal (49) werkt in de financiële sector. Door zijn studie HEAO-Economisch Linguïstisch deed hij veel buitenlandervaring en talenkennis op, vooral in Spanje. Nu werkt hij in Nijmegen bij ABN-AMRO op de hypotheekafdeling.

HUISWERK

Klussen aan het huis en met de handen in de grond wroeten is voor Silvo een fijne tegenhanger van het dagelijkse kantoorwerk. Silvo en Pascal hebben plannen voor een moestuin, een kas, een ruim terras en veel bomen en eetbare struiken. Het grondwerk en ontwerp hebben ze uitbesteed, de beplanting pakken ze zelf aan. Er scharrelen al drie logeerkippen rond. En, over moestuinen gesproken, Silvo laat weten graag als vrijwilliger mee te komen doen in de moestuin bij de Bosduivel.

Aan hun vorige huis op de Eleonoraweg – daarvóór woonden ze 18 jaar in een bovenwoning in Nijmegen-Oost – bleek bij nader inzien te veel verbouwd te moeten worden om er energiezuinig en comfortabel te kunnen wonen. Dus besloten ze na drie jaar om voor een nieuwer huis in de omgeving uit te kijken. Het heeft lang geduurd voordat ze in de Joanneslaan terecht kwamen. Er hoefde niets fundamenteels meer aan het huis te gebeuren, het was al van het gas af en goed geïsoleerd. Na de nieuwe inrichting van de tuin

komen de laatste klussen en de aankleding van het huis aan de beurt.

BINDING MET HEILIG LANDSTICHTING

Silvo heeft al twintig jaar een binding met Heilig Landstichting, om precies te zijn met de Cenakelkerk. Hij bezoekt wekelijks de viering, ook al in de tijd van pastoor Toon Rabou. Hij heeft daar heel goede herinneringen aan. Pascal is niet kerkelijk, wat prima met Silvo's levensbeschouwing blijkt samen te gaan, ze respecteren elkaars keuzes daarin.

Silvo en Pascal wonen sinds maart van dit jaar in Heilig Landstichting en zijn inmiddels ondergedompeld in het dorpsgebeuren. Ze zijn aangenaam verrast door wat hier allemaal wordt georganiseerd en dat er zo veel vrijwilligers actief zijn. Ze voelen zich heel welkom en opgenomen in de gemeenschap. Dat ze ook graag meedoen, bleek op de algemene ledenvergadering van de dorpsvereniging: Silvo gaf zich spontaan op als nieuw lid van de kascommissie. Ze woonden er net een week.

ZORGZAAM

Ze zijn nu op een leeftijd dat hun hoogbejaarde ouders steeds meer zorg en ondersteuning nodig hebben. Het geven van mantelzorg naast hun fulltimebaan vergt veel energie, maar ze doen het ook graag. De ouders van Pascal wonen in Overlangel (Noord-Brabant) maar zijn echte Nijmegenaren. De vader van Silvo is 88 jaar, hij is enorm enthousiast over het nieuwe huis. Daarnaast heeft een oom van Pascal voor bij de voordeur een metalen schild gemaakt: de koepel van de Cenakelkerk met symbolisch twee duiven erop, Silvo en Pascal. Ze hebben elkaar 25 jaar geleden ontmoet bij Stichting de Kringen. Deze stichting is in 1963 ontstaan vanuit de

homo-emanipatiebeweging en inmiddels bieden meer dan 100 kringen – elk 10 tot 12 personen groot – in Nederland maandelijks een plek voor mensen van diverse seksuele oriëntaties en identiteiten, om zichzelf te kunnen zijn en elkaar te ontmoeten. Het gaat daarbij om het gesprek en de gezelligheid. Silvo en Pascal zijn inmiddels met veel plezier de leiders van een aantal kringen in de regio geworden. Hun sociale betrokkenheid en zorgzaamheid klinkt door in veel dingen die ze gewoon doen.

Beiden houden van wandelen en zijn erg blij om nu in deze mooie bosrijke omgeving te mogen wonen. Met vijftien keer de Vierdaagse op zak, en de wens om ooit naar Santiago de Compostela te lopen, is Silvo van de twee de fanatiekste wandelaar.

Pascal merkt op dat hij zelf liever de fiets naar Santiago zou pakken, om dan natuurlijk naast Silvo te fietsen. Hij is degene die voor de rust en ontspanning zorgt. ‘Silvo kan niet stil zitten’, aldus Pascal, die meestal hun vakanties organiseert. Op zijn initiatief hebben ze ook al twee keer een sabbatical genomen om te reizen, de derde staat gepland voor over 3 jaar.

Pascal Vierstraete en Silvo Meulendijk

En volgend jaar gaan ze trouwen. Silvo: ‘Nee, niet in de Cenakelkerk. Toch?’

8ste HLS golftoernooi

TEKST: Bert Peters

Wat later in het seizoen, maar op een hele mooie eerste zaterdag in oktober hebben wij dit jaar weer onze inmiddels 8e golfwedstrijd van Heilig Landstichting gespeeld.

Met 23 golfers verdeeld over 8 flight's hadden we een mooi deelnemersveld.

De borrel en hapjes na afloop op het terras was, mede door het prachtige weer, lekker en heel gezellig. Tijdens de maaltijd waar een aantal partners aanschoven, vond ook de prijsuitreiking plaats, en jawel hoor de jongste van het gezelschap, Pim Reynvaan die met zijn vader Hendrik onlangs is begonnen met golfen, won de 1e prijs!

Reserveer vast voor volgend jaar: **zaterdag 4 oktober 2025** voor de 9e editie.

PIKANTE, GEROOSTERDE BLOEMKOOI MET WARME LINZENSALADE

Tekst: Cecile Buzing

Een leuk gerecht voor een dag zonder vlees. Vanbuiten gloeit de bloemkool mooi goudgeel, en wanneer je een dampende punt eruit snijdt, is hij sappig en hagelwit vanbinnen..

Ingrediënten voor 4 personen

- 1 eetlepel olijfolie
- 1 bloemkool zonder blad
- 1 beker (170 gr) Griekse yoghurt
- de geraspte schil en het sap van 1 citroen
- 1 theelepel chilipoeder (of naar smaak)
- 1 eetlepel grof gemalen komijn
- 2 tenen knoflook, geperst
- 1 theelepel kerriepoeder
- zeezout en versgemalen zwarte peper

Voor de salade

- 300 gram haricots verts
- 3 bosuitjes
- 1 teentje knoflook
- 1 doosje cherrytomaten of 4 grote tomaten
- 2 el olijfolie
- 2 blikken linzen
- 75 gram geraspte Parmezaanse kaas

Bereidingswijze

- Verwarm de oven voor op 200 °C en vet een ovenschaal in met olijfolie en zet die opzij.
- Kook de bloemkool 15 min voor. Schep hem uit de pan en spoel koud af. Dep hem droog.
- Meng in een kom de yoghurt met de citroenrasp en het sap, de chilipoeder, de komijn, de knoflook, de kerriepoeder, zout en peper. Wrijf de hele bloemkool royaal in met dit mengsel, zodat het er overal dik op zit.
- Zet de bloemkool in de ovenschaal en bak 30-40 minuten, tot de korst mooi goudbruin is gekleurd en je met een scherp mesje met gemak door de gare bloemkool prikt.
- Maak ondertussen de linsensalade (zie hieronder), deze is het lekkerst als de tomaten en haricots verts niet te lang worden mee verwarmd, dus niet te vroeg maken!
- Laat de bloemkool 5 min rusten en geef er de warme linsensalade bij.

vegetarische recepten estafette

- Haricots verts zonodig schoonmaken en 3-4 minuten koken, daarna afgieten en warmhouden.
- Bosuitjes schoonmaken en in ringen snijden. Knoflook pellen en snipperen. Tomaten wassen en halveren, de grote tomaten in 8 parten snijden.
- In de braadpan de olie verhitten. Bosui en knoflook ca. 2 minuten fruiten. Tomaten ca. 2 minuten meebakken. Linzen afgieten en toevoegen en ca. 4 minuten goed doorwarmen. Haricots verts toevoegen, nog heel even verwarmen en op smaak brengen met zout en peper.
- De kaas erover strooien.

Smakelijk eten.

Ik geef de pollepel door aan Jan de Koning.

EEN NIEUW BOEK OVER PIET GERRITS

TEKST: Helma Nijenhuis

De Stichting Piet Gerrits heeft een nieuw boek gepubliceerd over Piet Gerrits, de kunstenaar die vooral bekend is door zijn werk op de Heilig Land Stichting en in de Cenakelkerk. Het is het tweede boek dat de stichting uitbrengt.

Terwijl het vorige boek is geschreven door een historicus (Jan Willemsen, Het Heilige Land van Piet Gerrits, 2014) is dit boek van de hand van een kunsthistoricus.

Terwijl in het vorige boek uitgebreid het leven van Piet Gerrits, en de ontstaansgeschiedenis en organisatie van het devotiepark werden beschreven, staat in het nieuwe boek de kunst van Piet Gerrits centraal. In overzichtelijke hoofdstukken volgen we de kunstenaar tijdens zijn opleiding in Amsterdam en Antwerpen, toen hij zijn eerste opdrachten kreeg, in zijn Tilburgse jaren toen hij vele illustraties verzorgde voor de uitgaven van de fraters van Tilburg en gedurende zijn lange verblijf in het Midden-Oosten, het huidige Syrië, Israël en Palestina, waar hij een tiental kerken en kapellen van schilderijen voorzag.

Terug in Nederland ging hij werken voor het devotiepark Heilig Land Stichting. Hij kreeg een woning op het park: hij was verantwoordelijk voor alle beelden en reliëfs, schilderijen en mozaïeken waarmee het leven van Jezus in beeld werd gebracht, het

werd zijn opus magnum. Ondertussen begon hij steeds meer naam te krijgen en werd een autoriteit voor ieder die een historiserende uitbeelding wilde van de Bijbel. In een tiental kerken en kapellen in Nijmegen, Groesbeek, Tilburg, Den Haag, Valkenswaard, Schimmert, Goes en Beverwijk bracht hij muurschilderingen aan en maakte allerlei religieuze voorwerpen, zoals heiligenbeelden, kruiswegen en communiebanken. Voor het eerst worden bijna al die werken in beeld gebracht en wordt de omvang van zijn oeuvre duidelijk.

In dit meer dan 300 bladzijden tellende boek worden met ruim vier honderd illustraties de belangrijkste werken van Gerrits besproken. Tekst en illustraties versterken elkaar: de afbeeldingen illustreren de tekst en de tekst verklaart de afbeeldingen. Het is ongetwijfeld het meest complete overzicht van het werk van Piet Gerrits, een must voor ieder die meer wil weten over die wonderlijke gedreven kunstenaar die tientallen jaren, tot 1957, leefde voor en in de Heilig Landstichting.

Leo Ewals, Piet Gerrits (1878-1957) Religieus Historieschilder, 336 pagina's en 403 afbeeldingen. Verkoopprijs 25,00 euro.

Verkoop via: email van de auteur: leoewals@gmail.com, bij boekhandel Wouter Roelants in Nijmegen, via Orientalis-entree of in de Cenakelkerk.

Piet Gerrits boetseert (met één arm) een grafzerk voor de begraafplaats

Jezus bij het meer van Galilea, muurschildering Cenakelkerk (foto RCE, Kris Roderburg)

AANKONDIGING

LITERAIRE ONTMOETING MET ABDELKADER BENALI IN HEILIG LANDSTICHTING.

Abdelkader Benali vertelt over zijn werk en zijn nieuwe roman: "De opdracht van de Moor".

De roman is geschreven in opdracht van de gemeente Nijmegen en verhaalt over hoe de wereld is verbonden van de Waal tot het Grote Kanaal, van Dubai naar Tanger-juist als het water ons aan de lippen staat.

Op 16 januari wordt het eerste exemplaar van het boek uitgereikt aan burgemeester Bruls en vanaf 17 januari is het boek te koop.

Wanneer: Vrijdag 14 februari 20.00 uur tot 22.00 uur. Inloop vanaf 19.30 uur.
Waar: Dorpshuis de Bosduivel, Joanneslaan 4, 6564 AG Heilig Landstichting.
Kaartverkoop: De kaarten komen binnenkort te koop via de website van de Dorpsvereniging Heilig Landstichting. De entree is 10 euro.

10

OORSCHHELP

Anna Maria van Schurman

De naam Anna Maria van Schurman zal ik na 8 november niet snel vergeten. Die avond presenteerde Bernard VandeGinste, een buurtgenoot, zijn boek over deze 17e eeuwse illustere dame in de Bosduivel.

Bernard startte na zijn pensionering een nieuwe carrière als schrijver van historische werken. Daarvoor verrichtte hij bronnonderzoek. En zo ontmoette hij de 17e eeuwse Anna Maria van Schurman. Hij schreef een geromantiseerde biografie over haar.

In zijn zoektocht naar haar leven bezocht de schrijver locaties die in haar leven van belang zijn geweest.

Hij maakte een filmisch verslag van zijn zoektocht. En zo maakte hij ons, bezoekers van de lezing op 8 november, deelgenoot van haar wederwaardigheden. Wij zagen het huis waar zij woonde, de Universiteit Utrecht waar zij (als eerste en enige vrouw) college mocht volgen, haar reizen door Europa en haar briefwisseling met geleerde tijdgenoten.

Zij bleek een erudite en multi getalenteerd persoon: beheerste 9 talen, was vaardig met de pen, maakte litho's, pentekeningen en knipselkunstwerken.

In de laatste fase van haar leven keerde ze zich echter af van de wetenschap, de kunst en het wereldse leven. Ze wijdde zich volledig aan een

TEKST: Marga van Schalkwijk

religieuze groepering die gebaseerd was op de (volgens haar) waarachtige reformatorische beginselen. Dit was een onverwachte wending van haar leven, waar we in gesprek met de schrijver en de aanwezige Pieta van Beek, gepromoveerd op leven en werk van Anna Maria van Schurman, dieper op in zijn gegaan. Een eenduidige conclusie bleek echter niet te trekken.

We besoten de avond met de gedachte dat we kennis hebben gemaakt met een intrigerende persoon. We blijven ons over haar verwonderen....

Bernard Vandeginste: Anna Maria van Schurman, Geroemd en verguisd, Partizaan België, 2024

Een avond met 3 dichters

Eva Jeune, Harrie van de Vijfeijken en Erwin van Geenen.

"Iemand met grotere handen.."

Met deze zin - de beginzin van een ode aan haar broer - werd op 4 oktober jongstleden de poëzieavond dichtertlijk geopend door Eva. Zij droeg mooie persoonlijke gedichten voor, maar ook het licht hilarische "Karel". Fietsend op het Keizer Karelplein werd ze aangereiden door 'fruitige feuten' en toch 'zo vertederend lief, die jonge goden'.

Er waren niet zoveel mensen, maar misschien daarom werd het een sfeervolle bijeenkomst, opgeluisterd door zang en gitaarspel van Eva.

Omdat Eva en Harrie er bovendien de voorkeur aan gaven om dicht bij het publiek te staan kreeg de bijeenkomst meteen een persoonlijker karakter.

Erwin daarentegen maakte wel gebruik van de geboden technische mogelijkheden. Hij illustreerde zijn gedichten met mooie projecties. Zijn gedichten gingen over zijn gezin en reizen, maar ook over het verwerken van zijn ziekte na 'een stekende pijn in het brein'.

Harrie dicht over van alles. En veel over Nijmegen, op welke stad hij verliefd is; 'Hij was een vluchteling uit Brabant, maar Nijmegen ving hem op'. Hij vertelde ook hoe hij dichter was geworden. Daarbij kwam de Nijmeegse Poëzie Centrale ter sprake waarbij alle drie de dichters betrokken zijn.

De aanwezigen waren erg enthousiast over deze avond.

de bibliotheekcommissie

Wandelprogramma Bosduiveltje 2025

Ook voor het komend voorjaar hebben we weer een mooie serie wandelingen samengesteld:

- **19 februari Ommetje Valkhof/Hunerberg**
Oude landschapspark met veel historie en bomen in wintertooi.
- **19 maart Bronnenbos en Schippersbos**
Ontluikend lentebos, voorjaarsflora en beverburchten.
- **16 april Park Lingezegeen**
De Groene loper, avontuurlijke wandeling op ongebaande paden, langs 4 voedselbossen. Of: Breedlersepad, Oud boerenland over akkers met oude heggen en hagen.
- **21 Mei Gendtse Waard**
De ongerepte natuur van oobossen, moerassen, bloemrijke graslanden en natuurlijk "Het dijk van een wijf".
- **18 juni Batenburg Liendense Waard**
Wandelen langs een oude Maas-arm die opnieuw is uitgediept, nu met zeer soortenrijke graslanden, wilgenstruwelen en vogels, zoals de lepelaar en de kluit.

De wandelingen worden begeleid door 3 natuurgidsen. We vertrekken steeds om 9.30 uur bij de Bosduivel en zijn rond 12.30 uur terug.

De kosten voor de 8 wandelingen van het seizoen, najaar en voorjaar, zijn €35,-. Als je in het voorjaar begint wordt de bijdrage aangepast. Een enkele wandeling kost €5,-

Informatie en aanmelden: helenvanderven@gmail.com

11

OORSCHHELP

Bezoek aan Casa Nova

TEKST: Els de Witte en Josine de Groot

Vrijdag 25 oktober was onze vrijdagse wandelgroep in de gelegenheid om Casa Nova te bezoeken. Die kans doet zich niet vaak voor en kennelijk dachten velen dat met ons, dus liepen we met een groep van ongeveer dertig belangstellenden vanaf de Bosduivel richting het klooster.

Tegenwoordig is Casa Nova een rijksmonument en fungeert als retraitehuis, bezinningsoord en pension in één. Het gebouw is ontworpen door architect Jan Stuyt die ook de Cenakelkerk op zijn naam heeft staan.

We werden hartelijk ontvangen in de woonkamer door Frans van Weerden en Jan de Hommel die tegenwoordig de leiding van het pelgrimshuis hebben. De afgelopen jaren is het gebouw zowel binnen als buiten prachtig gerenoveerd en geschilderd met behoud van de prachtige oude en historische elementen. De woonkamer is hier een prachtig voorbeeld van met originele parketvloer, kruisbeelden, kandelaars en andere religieuze voorwerpen.

De eerste orde die in het klooster woonde was die van de "Filles du Coeur de Jésus" (Dochters van het Heilige Hart van Jezus), dit was een beschouwende orde. In vroeger dagen bestond er een rechtstreekse verbinding tussen Casa Nova en de Cenakelkerk en moesten de zusters dag en nacht de aanbidding regelen, twee uur op en twee uur af.

De bisschop, Monseigneur Suys, vond dat de orde op deze manier teveel geld kostte. Hij wilde liever een orde die zich inzette voor het museum, het pelgrimshuis en ook voor het onderwijs. In 1928 kwam er de orde van de 'Kanunnikessen van het Heilige Graf'. In een van de gangen kwamen we, een voor velen bekend beeldje tegen van een engeltje, en ook een misdienaar, een zwart jongetje. Als je een centje in het beeld gooide, dan knikte het beeldje dankbaar. Verder was er nog een houten luikje aanwezig tussen de refter, waar de zusters in stilte aten, en de gang. Was er dringend communicatie nodig, dan werd er op deur geklopt en ging het luikje open.

In de kantoormuimte vertelde Frans ons het een en ander over de geschiedenis van het pelgrimshuis. Sinds 1986 is, nadat de laatste zusters waren vertrokken, Casa Nova in het bezit van de stichting Pro Life. Deze stichting, die vrouwen in geestelijke nood helpt, is fel gekant tegen abortus. Tegenwoordig worden er conferenties en andere bijeenkomsten georganiseerd. Ook verblijven er geregeld mensen die een tijdje in retraite willen leven. De 25 kamers bieden genoeg ruimte om deze gasten te herbergen. Op dit

moment wonen er ook tijdelijk zo'n twaalf studenten.

Daarna werden we via de statige trap naar boven geleid, waar we het schitterende uitzicht over Nijmegen en de omringende bossen konden bewonderen. Op de eerste verdieping bevindt zich, aan de kant van de kerk, een kleine kapel van waaruit, via een luik, de zusters de mis in de Cenakelkerk konden volgen.

De slaapkamers op de bovenste verdiepingen liggen aan een prachtige oude kloostergang, die nog helemaal in oude stijl aanwezig is. Als je een kamer boekt in Casa Nova heeft die kamer niet alleen een nummer, maar ook een naam. Je slaapt dan bij Petrus, Johannes of bij Teresia van Lisieux of Titus Brandsma.

Weer beneden aangekomen mochten we een kijkje nemen in de huiskapel, ook in oude stijl gerenoveerd. Iedere ochtend wordt daar om half tien een mis opgedragen en op zondag is er het lof. Iedereen is er welkom.

Al met al was het een heel interessant bezoek dat ons een goed beeld gaf van dit bijzondere gebouw dat voor ons, bewoners van Heilig Landstichting, "om de hoek" ligt. Dank, Frans en Jan, voor jullie gastvrijheid!

Wilt u meer weten over Casa Nova? Kijk dan op de site: pelgrimshuiscasanova.nl

Burendag 2024

TEKST: Vera Mattijssen, FOTO'S: Jan de Koning

Met oog voor duurzaamheid en verbinding was 'Ruilen & Delen' het thema van onze Burendag 2024, die we zaterdag 28 september vierden in de Bosduivel.

MARKT

Voor de gelegenheid was de grote zaal van ons dorps huis 's middags ingericht als marktplein. De kraampjes hadden elk een thema, duidend op de ruilwaar of de informatie die er verkregen kon worden. Voor de spullen die bezoekers 'te ruil' aanboden kregen ze muntjes, waarmee ze vervolgens iets anders konden 'kopen'. Op die manier wisselden diverse plantjes, zaden, boeken, vinylplaten en gereedschap van eigenaar. De legpuzzelkraam deed goede zaken; de LEGO stand daarentegen bleef zonder koopwaar. De Werkgroep Duurzaamheid deelde informatie over 'natuurlijk' tuinieren en inheemse planten. Op het gebied van kleding was er reclame voor de workshop 'kleding upcyclen' door Marjon Rath, en voor de 3e HLS kledingswap van 9 november.

En qua voeding boden de vrijwilligers van de moestuin naast de Bosduivel eigengemaakte jam en 'zoetzure Bosduivel-bietjes' aan. Zodoende ontstond er een aardige kringloop van kennis en goederen.

WOONWIJZER

De marktkraam van WoonWijzer HLS onderscheidde zich door een professionele uitstraling. Er waren meerdere experts aanwezig die enthousiast informatie verleenden over isolatie, installaties en energie-delen. Wethouder Irma van de Scheur was speciaal aanwezig om dit mooie verduurzamingsinitiatief te lanceren.

En bij die gelegenheid deed zij ook de trekking waarmee er namens de gemeente Berg en Dal 10 professionele ener-

giescans werden verloot onder de dorpsbewoners.

DORPSBUFFET

De markt dag werd afgesloten met pannenkoeken en ijs voor de kinderen, en het dorpsbuffet voor ongeveer 65 volwassenen. Dat begon met twee soorten soep die de moestuinvrijwilligers speciaal voor dit doel gemaakt hadden.

Waar de tomatensoep vertrouwd was, was de Italiaanse snijbietsoep voor de meeste aanwezigen een nieuwe maar zeer geslaagde smaaksensatie. Daarna was er een keur aan hoofdschotels, bereid door zo'n 20 verschillende dorpskoks, en natuurlijk een toetjesbuffet ter afsluiting. Genoeg om gezellig samen te delen!

BLIK VOORUIT

Voor de aanwezige dorpsgenoten was het een geanimeerde, nuttige, gezellige en smakelijke Burendag. Een dag die ook

door die aanwezigen gedragen werd. Toch blijkt er, de laatste drie versies van Burendag in HLS overziend, een dalende lijn in het aantal deelnemers te zijn. Dat geldt zowel voor het dagprogramma als voor het buffet.

Voor het bestuur van de Dorpsvereniging is dat reden om voor 2025 op zoek te gaan naar een nieuwe formule voor Burendag. Goede suggesties van dorpsbewoners zijn uiteraard welkom.

de winnaars van een gratis energiescan

Ken ik jou ergens van?

TEKST: Elo de Mul

Op zondagmiddag 17 november stond de chocomel te pruttelen, hing er een pannetje glühwein boven het vuur en stond het organisatiecomité vol ongeduld te wachten: de allereerste (ooit!) Nieuwe Bewonersborrel ging bijna beginnen! Zouden ze wel komen, die nieuwe bewoners?

Nou zeker! Ze kwamen in groten getale. Getooid met een 'naamsticker' werd er wat afgekletst, kennisgemaakt, geproost en gelachen. De kleine en grotere kinderen vermaakten zich met sjoelen en badminton en ook de marshmallows waren populair.

Na afloop werd al voorzichtig geopperd of dit niet vaker kon: 'borrelen met je burens'. Wie weet.....! In ieder geval staan er nog meer gezellige nieuwe activiteiten op de agenda (waarover later meer).

Deze 'eerste-nieuwe-bewoners-borrel-ooit' was niet zo'n succes geweest zonder de voorbereiding van het organisatiecomité en helpende handjes op de dag zelf. Dankjewel Saskia, Dennis, Monique, Anne, Michiel, Hans, Soes en Tuur!

Nieuwe bewoners**

Desirée, Jan, Jet en Ward | Philippuslaan

"We komen uit Amsterdam en wonen sinds juli in Heilig Landstichting. Dat dit even wennen is, is een understatement. Als je in onze hoofdstad de deur uit komt en je slaat de eerste hoek om, dan ben je al niemand meer." Hier is dat anders, en Jan moet daar nog wel even aan wennen na 30 jaar in Amsterdam te hebben gewoond. Terwijl Desirée het huis, waar ze dit jaar zijn ingetrokken, 'echt een cadeautje' vindt.

TEKST: Jan de Koning

We zitten aan de lange eettafel in de grote lichte ruimte van een open keuken. Ward, 8 jaar, groep 5, laat zijn Kapla-constructie even voor wat hij is. Jet, 10 jaar, groep 7, was haar nieuwe kast aan het inruimen maar ziet ons gesprek als een welkome afwisseling van dit karweitje. En als Desirée (46, geboren in Druten) vraagt of er liefhebbers zijn voor haar 'appelprobeersel', heeft zij ieders aandacht. Vrolijk licht zij toe dat haar baksel 'elke keer weer anders is, maar meestal toch wel lekker'. En dat klopt. Al pratend laten we ons het gebak zeer goed smaken. Jet en Ward zitten op basisschool de Muze. Jet heeft daar twee meesters, of eigenlijk drie, want er is ook een stagiaire. "Maar Robin is de 'eigenlijke' meester en meester Max is alleen voor begrijpend lezen". Vol trots vertelt Ward dat hij maar liefst drie juffen en één meester heeft: Ineke, Dionne, Fien en Tom. Op mijn vraag wie hij de leukste vindt, antwoordt hij diplomatiek: "allemaal".

Ward staat op de wachtlijst voor boulderen en tennis, maar houdt zich intussen uren bezig met zijn longboard en zijn Pogostick. Enthousiast laat hij op de oprit zien hoe dat met die stick gaat en is vervolgens een tijdje buiten beeld, springend als een jonge kangoeroe. Ondertussen vertelt Jet dat zij bij NMHC in het C-team hockey speelt en dat zij elke week een wedstrijd en twee trainingen heeft. En verder zijn de kinderen: "op en top Amsterdammertjes, maar hier in Heilig Landstichting is het toch leuker, want regelmatig zien we vosjes, eekhoortjes en allerlei vogeltjes in de tuin."

Waarom het gezin het westen achter zich liet en naar hier kwam? "Onze ouders vinden het in elk geval fantastisch. Zij wonen in Winssen en Druten, dus kunnen ze als het ware achterom even binnenlopen." Maar de belangrijkste reden was wel dat Desirée in het UMC Radboud aan de slag kon als radioloog. Voor Jan (47, geboren in Winssen) was het een flinke uitdaging. Zijn werk als zzp'er lag vooral in de Randstad, maar al doende merkt hij dat hij ook vanuit Heilig

Landstichting prima kan werken. "Stil is het wel, zeker als je het grootste deel van de tijd thuis aan de slag bent. Desirée heeft tenminste collega's die zij dagelijks tegenkomt. Hier gebeurt in de loop van de dag niet zoveel. Ik zit soms de hele dag in mijn studio te werken en dan komt er maar één auto voorbij. Maar goed, ik kan altijd even op de fiets springen en ben dan in no time in het centrum van Nijmegen, waar iets meer reuring is."

Jans' opleiding was een combinatie van kunst, media en technologie. Hij is gespecialiseerd als softwareontwikkelaar en zorgt bij pakketbezorger FedEx dat iedereen zich aan de huisstijl houdt en dat ook mensen met een beperking hun weg op de website kunnen vinden. Maar het meeste plezier heeft hij in zijn eigen tot studio omgebouwde garage, waar hij zijn artistieke en technische kwaliteiten kan botvieren. Jet is terecht trots op haar vader. "Pappa heeft een echte 'Limosijene' gemaakt." vertelt ze. "Met heel veel knoppen en één grote blauwe; en elke knop heeft een eigen smaakje." Inmiddels is ook Ward weer van de partij en laat de prijs zien die Jan op de uitvinderebeurs 'Makers Fair' in Eindhoven heeft gewonnen met zijn apparaat: een limonademachine die op het schoolfeest van de kinderen een daverend succes is geworden.

In en om het huis liggen nog de nodige klussen te wachten. Desirée: "We zijn hier daags na de vierdaagse ingetrokken, toen direct met de vouwwagen op vakantie naar een camping in Frankrijk gereden, en meteen daarna weer aan het werk. Ja, dan moeten klussen, zoals het dak en de kozijnen, nog even blijven liggen, of tussendoor worden aangepakt. Het huis is heerlijk licht en de tuin is een cadeautje waar ik mijn hobby nog verder kan ontplooiën." Jan vult aan: "De hele zomer leek het alsof we in ons huis op vakantie waren; we hebben vaker buiten in de tuin gegeten dan al die jaren in Amsterdam. Het is prachtig hier, vooral als de lage zon door

Ter plekke verzinnen we dat de Limosjiene ook maar van stal gehaald moet worden op Koningsdag in HLS en dat een filmpje van de uitvinding meer zegt dan een lange beschrijving. Dus via bijgaande QR-code kun je het apparaat in werking zien. Intussen blijft Jan bezig met de technische realisatie van creatieve ideeën van kunstenaars.

het huis schijnt. Af en toe werden we er wel aan herinnerd dat nog niet alles perfect is. Bijvoorbeeld toen mensen op straat voorbijliepen en zonder ons te zien opmerkingen maakten over de rabatdelen tegen de gevel.”

Hoewel de familie tot nu toe vooral bezig is geweest met inrichten en wennen aan hun nieuwe huis, hebben Desirée, Jan en de kinderen in de korte tijd dat ze er wonen al veel mensen in de straat en in het dorp leren kennen. “De vorige bewoners hadden een afscheidsfeest georganiseerd voor de buurt en ons, de nieuwe bewoners, daar

ook bij uitgenodigd. Dat was een mooi moment om de burens alvast te ontmoeten. Hoe bijzonder is dat? Zij zijn allemaal ontzettend vriendelijk, betrokken en behulpzaam. Kortom, we voelen ons welkom en zijn dolgelukkig met ons prachtige huis, onze tuin en onze omgeving.” Geen wonder dat ook de Burendag bij de familie erg in de smaak viel en het derde weekend in september volgend jaar direct al in het dienstrooster geblokt is. We besluiten ons gesprek met nog een stukje appelprobeersel, waarop Jet eindigt met: “Mamma vindt eigenlijk alles een cadeautje.”

Jet, Jan, Ward en Desirée

Goed zitten: een kwestie van zelfzorg en maatwerk

TEKST en FOTO: Vera Mattijssen

Een groot deel van ons leven brengen we bijna onvermijdelijk zittend door: werkend aan een bureau, etend of in gesprek met elkaar, als we uitrusten, lezen of TV kijken. Zitten is op zich niet slecht; wel lang stilzitten in één houding. Het was Josine (van “cuisine” in de vorige Oorschelp) die in dit kader wees op de ondersteunende stoelen en goede service van Gaertner op de Heyendaalseweg 165 in Brakkenstein, dicht bij ons in de buurt. Een goede reden om daar ons licht eens op te steken.

Wat onwennig, maar gemotiveerd, meld ik me, na een telefonische afspraak, in de winkel die hier al sinds de jaren 80 zit. In mijn achterhoofd heb ik mijn oude peettante, die zichtbaar en hoorbaar leed onder haar ernstige rugklachten, maar weigerde afstand te doen van haar te lage bankstel en rechte houten eetkamerstoelen. Daarnaast is op mijn 64e mijn rug ook duidelijk ‘aanwezig’. “Hoe oud moet je zijn om een comfort stoel aan te schaffen”, mijmer ik hardop. Eigenaar Erik Schiltmans breekt meteen het ijs. “Ik heb stoelen voor mensen van 18 tot 100”, is zijn reactie.

Ergonomie

‘Gaertner Ergonomische Meubelen’ werd in 2017 door Erik Schiltmans overgenomen van Wim Gaertner, nadat beiden al een tijdje hadden samengewerkt. Al met al heeft Erik nu zo’n 30 jaar (werk)ervaring op dit gebied. Hij noemt zichzelf een pragmaticus en vertelt met passie over zijn werk. Ergonomie is het afstemmen van hulpmiddelen en omstandigheden op de (individuele) mens zodat hij of zij goed en comfortabel kan functioneren. In zijn winkel onderscheidt Erik drie onderdelen. Het voorste deel handelt om (thuis) werken, bureaus, bureaustoelen en hulpmiddelen voor beeldschermwerken. Het middendeel van de zaak is gericht op relaxfauteuils, veelal, maar niet uitsluitend, voor senioren. En in het achterste deel is Erik met iets heel nieuws bezig. Samen met een compagnon, die ergotherapeut is, ontwikkelt hij hier onder de naam ‘Palmarez’ ergonomie voor (top) sporters. Het bleek hem namelijk dat buiten wat topsporters in de sportsetting doen er nauwelijks aandacht is voor hun wijze van zitten, wonen en slapen. Erik onderzoekt en adviseert hier nu onder meer matrassen voor sporters. Voor de theoretische onderbouwing doen studenten van de HAN literatuuronderzoek en interviewen zij topsporters.

Zitten is maatwerk

“Van de mensen die hier komen heeft 80% een lichamelijke klacht”, vertelt Erik. Daarmee zijn ze soms al laat, want van ergonomische ondersteuning gaat ook preventieve werking uit. Daarnaast is de periode van ‘piekpijn’, bijvoorbeeld

net na een opgelopen hernia, niet de geschikte tijd voor een adequaat ergonomisch advies. Erik begint altijd met vragen stellen: Waar heb je last van? Wat doe je? Wat wil je oplossen? En hij nodigt je uit ergens plaats te nemen. Daarbij observeert hij nauwlettend hoe dat gaat. Zo vergaat het mij ook. Ik kies een relaxfauteuil en onderga hoe weldadig het is als de rugleuning van de stoel iets naar achteren gaat,

Erik Schiltmans in zijn winkel

de armleningen niet te hoog zijn, en schouders en hoofd ondersteund worden met het juiste kussen.

Relaxfauteuil

“Slapen doe je in bed, zitten op een stoel of bank, en uitrusten in een relaxfauteuil”, aldus Erik. Zo'n fauteuil wordt door hem aangemeten met aandacht voor zaken als zithoogte, zitdiepte, beenlengte, armligging, lumbaalondersteuning, en schouder- en hoofdsteun. Naarmate we ouder worden is opstaan lastiger, en daarvoor bestaat sta-op ondersteuning. En verder zijn er mogelijkheden voor een draaiplateau en het elektrisch verstellen van meerdere stoelonderdelen. Als eenmaal vastgesteld is wat voor jou de optimaal afgestelde stoel lijkt kun je 1-2 uur in de zaak komen 'proefzitten', liefst al doende waarvoor je de stoel gaat gebruiken. Erik biedt in bepaalde situaties ook de mogelijkheid voor een proefplaatsing van een fauteuil thuis voor 2 weken. De uiteindelijke keuze van

de stoel is de wens van de klant. Maar als Erik er niet achter kan staan zal hij dat ook zeggen en toelichten. Relaxfauteuils worden volgens de door Erik verrichte metingen en met de gewenste stoffering en kleur gemaakt door de Nederlandse firma Fitform. Jarenlange samenwerking leert dat die maatwerk van uitstekende kwaliteit levert en goede service biedt. Erik waarschuwt: als in een advertentie wordt verklaard dat een op maat gemaakte fauteuil binnen 2 weken geleverd kan worden dan moet je dat ernstig wantrouwen. Zo'n stoel komt dan toch uit een voorraad in een magazijn. Echt maatwerk voor jouw specifieke situatie kost meer tijd.

Blijde klant

Erik eindigt: “In mijn werk maak ik mensen blij. Dat is toch het mooiste dat er is”. En de vraag waarmee ik startte is afdoende beantwoord. Wacht niet op grote ongemakken voordat je jezelf een maatwerk fauteuil of bureaustoel kunt.

Wonen op Dekkerswald

TEKST: Wim de Vries

Op zoek naar een huis? Wilt u wellicht uw huis verkopen? Met enige regelmaat ligt er in onze brievenbus een dergelijk verzoek. Wij wonen in een aantrekkelijke omgeving en in onze regio zijn de woningzoekenden talrijk. Vandaar dat de gemeente Berg en Dal van plan is om op Dekkerswald woningen te realiseren onder de noemer “Wonen op Dekkerswald”. Op 14 november werd daarover het concept- omgevingsplan gepresenteerd in de kapel op Dekkerswald. Op visueel mooie themaborden werden concepten als ontmoeten, groen, wonen, verkeer en duurzaamheid uit de doeken gedaan. Met zogenaamde 'geeltjes' konden de ongeveer 120 bezoekers hun opmerkingen bij de thema's kwijt.

Wonen Op Dekkerswald

Wat mij trof was dat het prachtige oude sanatorium in oude luister

wordt hersteld en gerenoveerd met inbegrip van de prachtige tuin. Er worden 28 appartementen gerealiseerd en de lelijke aanbouw aan de kapelzijde verdwijnt. Ook worden diverse typen laagbouw en hoogbouw woningen gepland. Tot 2030 worden maximaal 200 woningen op Dekkerwald gebouwd en daarna nog eens 195. Gestreefd wordt naar 70% vitale bewoners en 30% mensen met een ondersteuningsbehoefte. Daarvan zijn 30% sociale huur, 20% middeldure huur en 50% middel en dure huur woningen.

Visie op wonen

Met de bouw op Dekkerswald wil onze gemeente bijdragen aan een inclusieve samenleving, bewust zijn van en willen bijdragen aan de instandhouding van de natuur en het onderdeel uit willen maken van een gemeenschap en je daarop aan willen

laten spreken.

In het voorjaar van het komend jaar wil de gemeente het omgevingsplan vaststellen. Meer te weten komen over “Wonen op Dekkerswald”?

Interesse?

Ga naar de website van wonen op Dekkerswald. Daar vind je veel informatie. Zoek je per direct een woning? Dan is geduld een schone zaak want realisatie van de woningen is pas eind 2026 of begin 2027.

Of je er nu wilt gaan wonen of niet, het is een prachtige plek om te zijn en een wandeling te maken.

En vergeet vooral niet het oude historische sanatorium en de tuin een bezoek te brengen.

Echt de moeite waard!

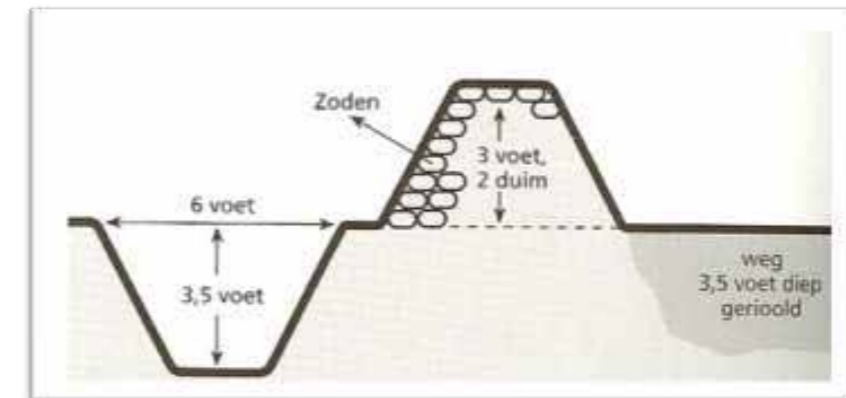
Cultuurhistorische waarden in de bossen bij Heilig Landstichting

TEKST: Klaas Bouwer

Toen ik ruim twintig jaar geleden aan een historisch onderzoek van de bossen bij Heilig Landstichting begon, viel mij direct op dat hierin zoveel houtwallen lagen. Uit onderzoek in archieven bleek dat het hier vooral om wallen uit de zeventiende en achttiende eeuw ging. Ze werden aangelegd als wildkering en rond aanplantingen. Ook langs diverse wegen, zoals de Nijmeegsebaan en de Mooksebaan, werden wegwallen aangelegd om het rijden met wagens door het bos en over de heide tegen te gaan. Ik verbaasde me over de totale lengte van de oude houtwallen, samen vele kilometers lang. Het Nederrijkswald (de bossen tussen Nijmegen en de Duitse grens) is wat betreft de rijkdom aan en variatie in soorten wallen uniek in ons land. De wallen hadden oorspronkelijk een breedte van drie voet (ongeveer één meter, en ze waren ook een meter hoog. Tegenwoordig zijn ze door erosie en betreding afgevlakt. De wallen werden beplant met eiken en dichte struiken en aan weerskanten lag een sloot van circa een meter diep. Dus het was al met al een moeilijke barrière van zo'n twee meter voor wild en vee.

Samen met Paul Thissen heb ik een aantal wallen op een kaart gezet en gepubliceerd in mijn in 2003 verschenen boek “Een notabel domein; de geschiedenis van het Nederrijkswald”.

Maar we hadden in die tijd maar een heel klein deel van de bossen gekarteerd. Toen de gemeente Berg en Dal zo'n acht jaar geleden de mogelijkheid bood om uit het budget Erfgoedontwikkeling in de kernen (totaal € 25.000) een subsidie aan te vragen voor projecten met cultuurhistorische waarde, hebben we daarvan gebruik gemaakt. Door de Heemkundewerkgroep Heilig Landstichting, samen met de Groesbeekse Vereniging Behoud Dorpsgezichten, werd elk jaar een aanvraag voor subsidiëring voor de cultuurhistorische kartering en waardering van een deel van het bos ingediend. Daarin waren als cultuurhistorische elementen opgenomen: houtwallen, markante bomen, lanen en kuilen, poelen en vijvers. De projecten werden op professionele wijze, uitgevoerd door medewerkers van het bureau Probos uit Wageningen. Voor de meeste projecten kwam een royale

Afbeelding 1: Doorsnede van een houtwal.

Afbeelding 2: Een oude houtwal bij de graskuil achter hotel Erica bij Heilig Landstichting.

medefinanciering van Staatsbosbeheer. Het eerste project in 2021 ondersteunde de gemeente Nijmegen financieel zodat ook de Westermeerwijk kon worden meegenomen. Staatsbosbeheer zag in dat een kartering en waardering van het bos voor hen heel waardevol was. Als ergens gekapt moest worden, dan konden ze daarmee rekening houden. Voorheen was bij Staatsbosbeheer maar weinig kennis van en aandacht voor cultuurwaarden van het bos. Zo reed men met zwaar materieel dwars door wallen, gooide sommige eeuwenoude leemkuilen dicht en kapte bomen die juist behouden moesten blijven. Ook het beleid om heide te herstellen heeft nogal wat schade aangericht. En in strijd met de beschermingsdoelstelling veroorzaken tegenwoordig de mountainbikeroutes nog steeds verstoring en schade.

Inmiddels zijn de bossen binnen de gemeente Berg en Dal die gelegen zijn tussen de Nijmeegsebaan en de Biesselsebaan en van de Scheidingsweg tot de Mooksebaan, plus de Westermeerwijk onderzocht en in onderzoeksverslagen vastgelegd. Het gaat om de bosgebieden Westermeerwijk,

Dekkerswald, de But, de Hoge Hoenderberg, de Muntberg en de Wolfsberg.

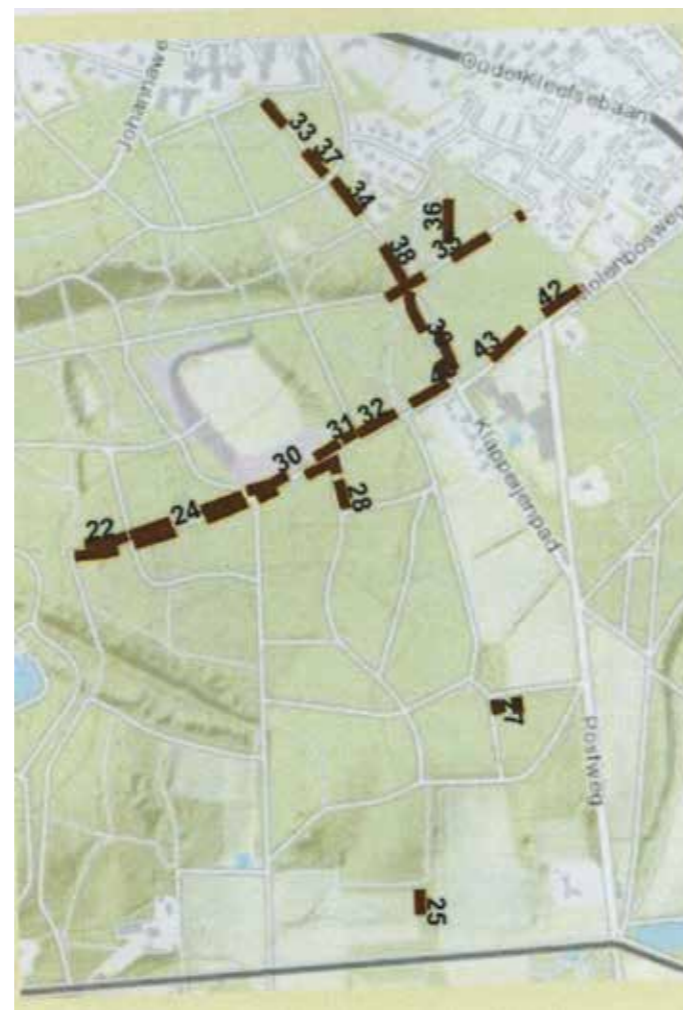
Wat is er allemaal gekarteerd en gewaardeerd? Het gaat niet alleen om houtwallen, maar ook om kuilen, heuveltjes, oude lanen en bijzondere bomen en boscomplexen. Ze worden gewaardeerd met onder meer zeldzaamheid, historische gebruikswaarde, gaafheid en educatieve waarde. Alle rapporten zullen worden opgenomen op de website van de Gemeente Berg en Dal en de resultaten komen ook op de digitale cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente. www.bergendal.nl/cultuurhistorische-waardenkaarten
De rapporten zijn ter inzage in de bibliotheek van dorpshuis De Bosduivel.

Staatsbosbeheer, dat de meeste bossen in de omgeving van Heilig Landstichting beheert, houdt voortaan bij de boswerkzaamheden uitdrukkelijk rekening met de resultaten van het cultuurhistorische onderzoek. De belangrijke waarden van het bos zijn daardoor beter beschermd.

Afb. 3 De gekarteerde bossen bij Heilig Landstichting en Groesbeek

Afb. 4 De gekarteerde houtwallen in Westermeerwijk

Start WoonWijzer Heilig Landstichting

TEKST: Peer Trepels, Pieter Smit, Jan de Koning

We gaan de herfst in en maken het binnen gezellig, warm en knus. Fijn wonen, slimmer wonen, wie wil dat niet? Als bewoner ben je ervaringsdeskundige waar het gaat om comfortabel wonen. Je weet allang waar de verbeterpunten in huis liggen. Waar tocht het altijd? Waar krijg je 's avonds koude knieën? Of heb je een kamer die maar niet warm wordt? Sinds kort hebben we – met steun van de gemeente Berg en Dal – WoonWijzer Heilig Landstichting. Je kunt hier terecht met individuele vragen over hoe je comfortabeler én energiezuiniger kunt wonen. Maar we denken ook na over slimme, collectieve maatregelen zoals bijvoorbeeld een warmtenet.

WOONWIJZER ADVIES

Tijdens de Burendag van 28 september jl. werd WoonWijzer Heilig Landstichting gelanceerd. De WoonWijzer is elke woensdagmiddag tussen 14.00 en 18.00 uur te vinden in de Bosduivel.

WoonWijzer Advies is de inloop geworden waar de werkgroep Duurzaamheid en de gemeente op hadden gehoopt. Elke week lopen er wel enkele bewoners binnen, voor een advies of om kennis en ervaring met elkaar te delen.

WOONWIJZER TEAM

Het WoonWijzerteam bestaat uit een energie-coach en adviseurs en deskundigen op verschillend gebieden, zoals installatietechniek, bouwfysica, of isolatie. Ook dorpsgenoten die hun woning al hebben verduurzaamd of zich hebben ingewerkt in de 'energie-materie' brengen hun expertise in.

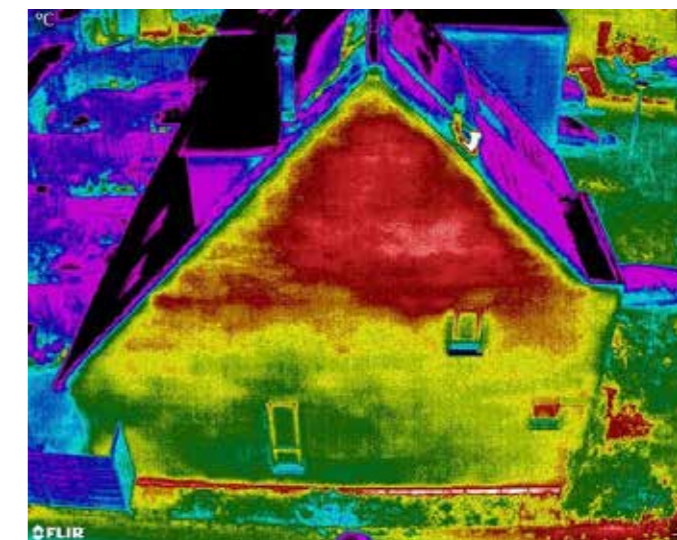
De Energie-coach, Peer Trepels, is een belangrijke eerste stap op weg naar een duurzame woning met als stip op de horizon: een huis dat voorbereid is op een aardgasvrije energievoorziening. Hij komt langs en brengt de bestaande woonsituatie energetisch in kaart. Wat is er al verbeterd? Welke wensen en plannen hebben de bewoners? Wat kunnen ze zelf doen en welke maatregelen vragen de inzet van specialisten? Daarbij komt de rest van het team om de hoek kijken. Jos van der Lint is de algemeen adviseur. Hij helpt met informatie en tips over hoe je de energiesituatie in jouw woning kunt verbeteren. Samen met de support van de energie-coach wordt een slim stappenplan gemaakt. Voor specifieke vragen verwijst hij naar specialisten, een bouwfysicus, een installateur, of iemand die je woning komt 'scannen'.

SERVICE

De komende maanden gaat WoonWijzer Advies diverse diensten rond verduurzaming aanbieden, zoals een meetservice, bijvoorbeeld om tocht en warmteverlies in beeld te brengen met een warmtebeeldcamera. Bij de WoonWijzer kun je kennismaken met handige apparatuur

WoonWijzer iedere woensdagmiddag in De Bosduivel

warmtescan

om je energiegebruik te meten en te controleren. En binnenkort wordt de Duurzame Huizen Tour georganiseerd, een wandeling langs woningen die al zijn verduurzaamd. Ook staan er enkele middagen en avonden op stapel over energie besparen, of over hoe je langer in je woning kunt blijven wonen.

WOONWIJZER ENERGIE

Naast de individuele adviesdienst is het WoonWijzer team aan de slag gegaan met een verkenning van collectieve maatregelen. De werkgroep Energie, bestaande uit zes dorpsgenoten, heeft nagedacht over een dorps-brede voorziening voor de levering van warmte. Hendrik Reynvaan van deze werkgroep licht toe: "In traditionele warmtenetten wordt warmte met een hoge temperatuur (> 70°C) rechtstreeks van een centrale warmtebron naar de afnemende woningen getransporteerd. Maar de laatste stand van de techniek is een Zeer Lage Temperatuur Warmtenet (ZLT). In zo'n warmtenet wordt water van niet meer dan 15°C tot 20°C uit de bodem opgepompt en via het net getransporteerd. Bij de eindgebruikers wordt deze warmte via een warmtepomp opgewaardeerd naar de benodigde 50 à 60°C. Het mooie is dat zo'n warmtenet 's winters warmte oplevert, terwijl het afgekoelde water in de bodem wordt opgeslagen. In de zomer werkt het systeem juist omgekeerd. Dan wordt het koude water als koeling ingezet, waarmee het systeem in essentie energieneutraal is."

In samenwerking met de werkgroep laat de gemeente Berg en Dal de haalbaarheid zo'n ZLT-warmtenet onderzoeken. In dit onderzoek worden de bron, de verdeling en de opslag van de warmte uitgewerkt. Uiteraard wordt ook onderzocht welke consequenties een en ander heeft voor de belasting van het elektriciteitsnetwerk en hoe deze kunnen worden opgelost. Tim Frenzel, collega werkgroep lid vult aan: "Natuurlijk gaan wij onze kennis en het eindrapport van dit onderzoek met conclusies en aanbevelingen delen met onze mede-inwoners. Zodra er een plan ligt en we een idee hebben van de financiële aspecten, gaan we aan de slag om een breed draagvlak te realiseren." En Peer Trepels vult aan: "Voor wie overweegt om een warmtepomp aan te schaffen is het misschien zinvol om de uitkomst van het haalbaarheidsonderzoek af te wachten."

Naast het warmtenet wil de werkgroep Energie de haalbaarheid onderzoeken van een 'eigen' energiebedrijf, waarin bewoners (kunnen) participeren. Pieter Smit legt uit: "Wij zoeken naar de meest duurzame en kosteneffectieve oplossing voor de energievoorziening van HLS. De mogelijke oplossingen in de techniek, zullen we delen in de dialoog met onze dorpsgenoten. Na installatie van een warmtenet kunnen we in principe van het gas af. Als het warmtenet is

ondergebracht in een energiebedrijf kunnen we dat verder uitbreiden door binnen Heilig Landstichting zonnestroom aan elkaar te leveren. Daarmee creëren we de mogelijkheid om de terugleveringskosten aan energieleveranciers te voorkomen of verminderen."

"Een ander idee is om de overproductie tijdelijk op te slaan in een wijkbatterij," vult werkgroep lid Stefan van Gogswaardt aan. "Dit is één van de mogelijke strategieën voor verduurzaming die we samen met en gefinancierd door de gemeente Berg en Dal laten onderzoeken. Als alle gegevens van het dorp (zonnepanelen, energiegebruik, gasgebruik, verwarmingsinfrastructuur, et cetera) met elkaar worden gecombineerd, verwachten we een beeld te krijgen van de meest effectieve en rendabele oplossingen." En Han van Wijk, die ook in de werkgroep zit, besluit: "Een collectieve organisatie van de energievoorziening in ons dorp moet wel voor iedere deelnemende bewoner financieel aantrekkelijk zijn. Ik denk graag mee aan scenario's en keuzes om dat te bereiken."

Natuurwandelingen op Museumpark Orientalis en op het Pro Persona terrein

TEKST: Evelien de Bree - Kolster en Martine Melchers

Onze eindopdracht van de IVN natuurgidsenopleiding van afgelopen maart stond in het teken van De Groene GGZ op het terrein van Pro Persona aan de Nijmeegsebaan. Een onderwerp dat snel gekozen was aangezien we allebei verpleegkundigen zijn. Evelien is psychiatrisch verpleegkundige en Martine is wijkverpleegkundige en zorgtrajectbegeleider dementie. We wilden onze verpleegkundige achtergrond koppelen aan de natuur en kwamen toen als vanzelf uit bij het concept van De Groene GGZ.

De Groene GGZ

IVN heeft in samenwerking met Nature for Health de De Groene GGZ in het leven geroepen, een groene beweging in de mentale gezondheidszorg. Pro Persona Gelderland heeft de doelstellingen omarmd en maakt deel uit van deze Groene GGZ-beweging.

De Groene GGZ heeft vijf doelstellingen:

1. Het bevorderen van biodiversiteit op de terreinen.
2. Meer natuur in de behandelingen: bijvoorbeeld door therapie in de buitenlucht of het werken in een moestuin.
3. Vitale medewerkers: medewerkers kunnen zich daar opladen in de natuur, en werken aan hun eigen gezondheid.
4. Integratie met de buurt: via een groene omgeving wordt er geïnvesteerd in de verbinding tussen cliënten, hun netwerk en de wijk.
5. Delen van ervaringen en expertise: groene GGZ-organisaties delen hun verworven kennis met andere zorginstellingen.

We hebben een wandeling ontwikkeld die deelnemers enerzijds informeert en leert over het terrein en het landschap van Pro Persona Nijmegen en anderzijds leert en ervaart wat de positieve effecten van de natuur op ons lichaam en geest kunnen zijn.

Positieve effecten

Een aantal effecten van het buiten zijn die wetenschappelijk bewezen zijn, zijn bijvoorbeeld:

- stressvermindering door een rustigere hartslag of lagere bloeddruk
- beter werkgeheugen als je tijdens je lunch even naar buiten wandelt
- een boost voor je immuunsysteem door het inademen van de stoffen Fytonciden (aangemaakt en uitgescheiden door planten en bomen)
- betere slaap

Aan het einde van de wandeling kunnen we dan nog even napraten onder het genot van een kopje koffie of thee met iets lekkers.

Toekomst

Pro Persona was enthousiast over onze wandeling en dit heeft geleid tot 4 seizoenswandelingen in het jaar, die we voor hen gaan organiseren. De laatste herfstwandeling heeft eind november plaatsgevonden. In 2025 zullen er weer 4 seizoenswandelingen door ons begeleid worden, mocht je interesse hebben, stuur ons dan een e-mail, dan laten we het weten wanneer de volgende zal plaatsvinden! Ons e-mailadres is natuuroprecept@gmail.com.

En het stopt voor ons niet bij de 4 seizoenswandelingen op het terrein van Pro Persona. We zijn een stuk verder gegaan en hebben het concept verdiept met wandelingen voor deelnemers die kleine of grote problemen hebben met hun mentale gezondheid.

Op dit moment staan er namelijk zeker 100.000 mensen in Nederland op een GGZ-wachlijst. Ze wachten op diagnosticering, behandeling, opname of begeleiding. Het wachten duurt momenteel lang. In meer dan de helft van de gevallen langer dan wettelijk is toegestaan. Wij denken dat dit niet ten goede komt aan de mensen zelf, niet aan hun naasten, maar ook niet aan de hulp- en zorgverleners die hun best doen om zo veel mogelijk mensen te helpen.

Natuur op Recept

We hopen een klein gedeelte van deze mensen een fijne en zinvolle ochtend te kunnen bieden onder de naam Natuur op Recept. Dit willen we doen door structureel elke week een gratis wandeling te organiseren, die gericht is op contact maken met de natuur door middel van de zintuigen, simpele oefeningen of door bijvoorbeeld een stiltewandeling. Daarnaast is er de mogelijkheid om met de andere deelnemers in contact te komen tijdens een lekker kopje koffie of thee achteraf. Dit alles op een prachtige locatie: Museumpark Orientalis.

Je kunt de vorderingen van het woonwijzerteam volgen op <https://dorpsverenigingheiliglandstichting.nl/woonwijzer-hls/>, of scan de QR-code.

Als je zelf ideeën hebt over verduurzaming van ons dorp kun je die achterlaten in de ideeënbuis in de Bosduivel, maar nog mooier: doe mee, denk mee, praat mee ... met WoonWijzer HLS.

Voorals mensen met mentale klachten laten namelijk in studies het meeste herstel zien, na een groene wandeling (in vergelijking met mensen zonder mentale klachten), bijvoorbeeld dat de stemming verbetert of er meer stressvermindering optreedt. Het doel is om, waar mogelijk, verergering van de mentale (of lichamelijke) problemen te voorkomen.

We zijn hiermee in september

gestart en hopen door middel van onze samenwerkingspartners de juiste deelnemers te kunnen vinden en mogelijk ook nieuwe gidsen die deze vorm van wandelen ook een warm hart toedragen.

Nieuwsgierig? Kom een keertje meelopen! Elke dinsdagochtend om 10uur bij de ingang van Museum-park Orientalis.

KINDJE ZOEKEN

Zondagmiddag 22 december 2024 is er in en rondom de Cenakelkerk weer het traditionele 'Kindje Zoeken'.

HOE VERLOOPT DE MIDDAG:

Om 16.00 uur start het kerstconcert. Pieter Gijsberts geeft met meerdere muzikanten weer een sfeervol kerstconcert.

Om ongeveer 16.30 uur begint het spel vanuit de kerk. We gaan samen met Simon op zoek naar zijn weggelopen schaapje. Onderweg komen we een herbergier tegen die ons de weg naar een stal wijst, daar vinden wij niet alleen het schaapje....

Na afloop komen we weer terug op het kerkplein om ons met warme chocolademelk bij het kampvuur te warmen. Vergeet vooral niet verlich-

ting, in de vorm van zaklantaarns of lampions, mee te nemen!

Deelname is kosteloos en aanmelden om naar het Kindje Zoeken te komen kijken, is niet nodig.

WIL JIJ MEESPELEN ALS HERDER, ENGEL, MARIA OF JOZEF?

Wij zijn ook op zoek naar kinderen vanaf 5 jaar die een rol willen spelen tijdens het 'kindje zoeken'!

De spelers spelen samen het spel en zingen daarbij bekende kerstliedjes. Daarvoor zijn geen repetities nodig. Als je het leuk vindt, kun je een rol

spelen met tekst. Er zijn verder ook genoeg rollen waarbij je alleen verkleed bent als bijvoorbeeld herder of engel. Voor de verkleedkleden wordt gezorgd.

Je kunt je daarvoor vóór 2 december opgeven door te mailen naar: kindjezoeken.cenakelkerk@gmail.com

of telefonisch contact op te nemen met: Anita van Rijn-Rijnholt: 06-38265524

Werkgroep "Kindje Zoeken"
Jasmijn van Benthum, Anita van Rijn-Rijnholt, Karin Rijnholt

Hebben jullie je wel eens afgevraagd wat voor apparaat bij de voordeur van de Bosduivel hangt?

Overdag zie je het nauwelijks, maar 's avond is het duidelijk zichtbaar: dat groen verlichte apparaat. Het is een **AED**. Overigens geen eigendom van de Bosduivel, maar van de EHBO-Groesbeek, die het ook beheert. Een AED staat voor: Automatische Externe Defibrillator. Een hele mond vol voor een apparaat dat helpt als iemand een hartstilstand heeft gehad en gereanimeerd moet worden. En

dat kan zomaar gebeuren, binnen in de Bosduivel of in ons dorp. Daarom hangt de AED niet in de Bosduivel maar buiten. Maar hoe werkt zo'n apparaat? Krijgt iemand een hartstilstand dan geeft het een elektrische schok waarmee wordt geprobeerd de hartslag van de patiënt weer op gang te krijgen. Dit moet wel volgens een bepaald protocol.

Gelukkig wonen er in ons dorp genoeg artsen en die hebben bij hun opleiding ook hiervoor een cursus gehad. Ook een aantal vrijwilligers van de Bosduivel heeft de afgelopen periode een cursus gevolgd en geoefend om de AED om het adequaat toe te passen.

Stel je staat naast een persoon die in elkaar zakt en gereanimeerd moet worden, wat kun je dan doen? Gelukkig bestaat er een handige app van het Rode Kruis die praktische informatie geeft over wat te doen bij ongelukken, zoals reanimatie, maar ook bij brandwonden of ernstige verslikking. Deze app is zeker de moeite waard om te downloaden op je telefoon omdat het stapsgewijs aangeeft wat je moet doen: 112 bellen. Zij helpen je ook verder en als je de AED gebruikt gaat er automatisch een signaal naar de EHBO-Groesbeek en de plaatselijke buurthulpverleners.

Maar laten we hopen dat iedereen gezond blijft en dat we de AED nooit hoeven te gebruiken.

De Groentekok*

Over pompoen, pastinaak en knolselderij

TEKST: Jan de Koning

Op de eerste november was het genieten van het seizoens-soepje, inmiddels een gezellige traditie in de Bosduivel die elk jaargetijde garant staat voor een culinaire verrassing en ook steeds meer gasten trekt. Dit keer paste het soepje, zoals de naam al aangeeft, bij het seizoen van vallend blad, mist en herfststralen tussen de boerenkool.

De herfst kent een breed spectrum aan aardse smaken. Zo is Halloween bekend om de pompoenen. Zij worden uitgehouden en voorzien van een brandend kaarsje om de huizen te beschermen tegen rondlopende gasten en geesten. ... Of om er een zoete, nootachtige soep van te maken al of niet met pittige pepers en kokosmelk. In de streek Lombardije, rond Bologna, wordt pompoen samen met mostarda di frutta verwerkt als vulling in de 'ravioli con la Zucca', een Kerstspecialiteit. Maar ook courgettes, tamme kastanjes en bospadenstoelen passen uitstekend in het menu rond deze tijd.

En niet te vergeten: de groenten waar we maar al te vaak niet aan denken: pastinaak en knolselderij.

En juist die pastinaak had het seizoens-soep-kookteam, Tony, Christianne en Dyonne, gekozen om zo'n 26 gasten in de Bosduivel aangenaam te verrassen. Pastinaak is tegenwoordig eigenlijk geen vergeten groente meer. Maar hoewel de witte wortel nu gewoon in de supermarkt ligt, weten veel mensen nog niet wat ze er mee moeten in de keuken. Eeuwen geleden was de pastinaak net zo'n belangrijk

‘Voedsel van Hier’

Een kennismaking met de Waldboeren

TEKST en FOTO's: Marian Habets

staafmixer een gladde gebonden soep ervan maken en een halve dl room en drie eetlepels grove mosterd toevoegen. Nu opletten, want de soep mag niet meer koken; alleen nog opdienen met naar smaak zout, peper en gehakte peterselie.

Als je de soep met een snee lekker vers notenbrood als volle maaltijd serveert, ben je nu klaar. Maar mocht je naast het pastinaaksoepje een tweede gang in gedachten hebben, dan is de knolselderij een mooie optie. Over het algemeen doet knolselderij het érg goed als hulpje in aardappelpuree of stampotjes om deze luchtiger en minder massief te maken. Maar de rijke smaak komt pas echt tot bloei in een zelfstandig gerecht. Gestoofde knolselderijsteak bijvoorbeeld. Je besprenkelt vier schijven van 1,5 tot 2 cm met olijfolie en een paar druppels citroen, bestrooit ze met tijm, peterselie, peper, zout en een snuif koriander, en verpakt ieder schijf in aluminiumfolie. Na 45 minuten stoven in een oven op 200 graden, zijn de schijven botergaar en kunnen worden opgediend.

De knolselderijsteak is een allemansvriendje en laat zich uitstekend matchen met boterboontjes, aspergeboccoli, zoete aardappel, of bospaddenstoelen. Maar wat je ook kiest, een teriyaki sausje maakt het pas echt speciaal. Meng daarvoor 4-5 eetlepels soja saus, 2-3 eetlepels mirin, rijstazijn of sherry, 2 theelepels honing en 1-2 theelepels geraspte

onderdeel van onze voeding als de aardappel nu. Het verhaal gaat dat de hutspot die tijdens het Leidens ontzet van 1574 werd geserveerd, vol met pastinaak zat, terwijl in minder traditionele versies van dit wortelgerecht de pastinaak allang is ingeruild voor de aardappel. De pastinaak doet het ook uitstekend in combinatie met peen, pompoen, dadels en kikkererwten in een Marokkaanse Tajine.

Maar goed, ik ben naar Tony gefietst om haar geheim achter de pastinaak-mosterd soep te achterhalen. Voor het seizoens-soepje moesten 4 kilo pastinaken geschild en in stukken worden gesneden. Dat leek een hele klus maar dankzij de superdunschillers van Christianne en Dyonne bleek dat een fluitje van een cent. Samen met 10 dikke gefruite uien en 10 knoflooktenen kon na een uurtje voorbereiden zo'n dertien liter soep in de pan garen. En die ging schoon op.

Teruggerekend zijn voor vier personen drie tot vier middelgrote pastinaken voldoende. Schrap ze schoon en snij ze in schijfjes. Vervolgens fruit je een grote grof gesnipperde ui en een uitgeperste knoflookteen in zonnebloemolie. Na een minuut of vijf kun je dit baksel afblussen met een liter hete groentebouillon en de pastinaak toevoegen. Laat de gaspit op een lage stand, of de inductieplaat op stand 4 gedurende 15 minuten het verdere werk doen. Daarna nog even met de

Eeuwen geleden was de pastinaak net zo'n belangrijk onderdeel van onze voeding als de aardappel nu.

gember, en maak dat warm. Je kunt natuurlijk ook een pakje kopen en de aanwijzingen op de achterkant volgen. Maar wat je ook doet: eet smakelijk!

Voor het toetje op de eerste november glibberden 3,5 kilo rijpe peren door de handen van Dyonne en samen met overheerlijke Ooijse kwark en gember ronden wij het herfst-soepje af. Op 17 januari 2025 zien we elkaar weer bij de wintereditie. Tot dan.

**De Groentekok is het vervolg op de vegetarische estafette. Als je een leuk idee hebt voor een aflevering, laat het ons weten op redactieoorschelp@gmail.com.*

Op een zonnige zondagmiddag eind oktober vond de derde oogstmarkt 'Voedsel van Hier' plaats op het herfstachtige gazon bij hotel Erica. Lokale boeren en verwerkers lieten ons kennismaken met duurzaam geproduceerd voedsel: fruitsappen, honing, walnoten, tamme kastanjes, bier, kruiden en voedselbosproducten. De vrijwilligers achter de kramen vertelden graag hun verhaal van natuurinclusieve landbouw. De oogstmarkt helpt op die manier aan onderlinge kennisoverdracht en samenwerking van allerlei lokale initiatieven. De markt wordt elk jaar georganiseerd door de werkgroep Waldboeren van de vereniging Ploegdriever, een gezamenlijk initiatief van boeren en natuurbeschermers. Samen beheren en versterken de mensen van de Ploegdriever het unieke landschap en de biodiversiteit van de Ooijpolder, Groesbeek en de Duffelt. Ze adviseren bijvoorbeeld over het aanvragen van subsidie, maar staan ook als het nodig is in het veld om te maaien.

NATUURINCLUSIEF

Alfons Vandeursen is een van de vrijwilligers op de Waldboeren en in een interview vertelt hij gepassioneerd over de 3,5 hectare landbouwgrond aan de Postweg, pakweg tussen Hotel Erica en het voormalig Afrikamuseum. Op deze grond verbouwen boeren en vrijwilligers voedsel, granen, vruchten en noten. Het is landbouw met veel ruimte voor de natuur, waardoor de biodiversiteit, de rijkdom aan planten en dieren, toeneemt. Er is aandacht voor een gezond bodemleven met volop bodemdierpjes, schimmels en bacteriën. Het gebruik van mest is minimaal, gewasbeschermingsmiddelen zijn niet toegestaan en er is vanuit een natuurinclusieve optiek veel respect voor de flora en fauna die daar wil en mag ontstaan. Sinds een paar jaar is er een EU-verordening: lokale gronden moeten beschikbaar blijven voor lokale voedselprojecten. Op initiatief van de eigenaar van de grond, de gemeente Nijmegen, is er de wens en de opdracht dat er binnen tien jaar natuurinclusieve lokale voedselproductie wordt gerealiseerd. Nijmegen en Berg en Dal ondersteunen dit project beleidsmatig en deels ook financieel. Van de tien jaar zijn er inmiddels vier verstreken, de langzaam stijgende opbrengst in relatie tot de schrale bodem vraagt nog zorg en aandacht, aldus Alfons. Hoe zit dat?

UILEN EN VRIJWILLIGERS GEZOCHT

Alfons vertelt dat om de bodemvruchtbaarheid op te schalen, met lokale vrijwilligers een 'proeftuin' is aangelegd. Het doel is om o.a. kennis op te doen over de rol van actieve koolstof in de opbouw van het humuscomplex ten behoeve

van een rendabele strokenteelt van oude granen, fruit- en notenbomen en andere gewassen. Er zijn heel wat uitdagingen, er is bijvoorbeeld geen water op het land, een pomp slaan is niet toegestaan. Kortgeleden is er een kuil gegraven om toch water op te vangen. En een nog onbekende muis – zou het een wolmuis kunnen zijn? – graaft enorme holen en knaagt gretig aan de wortels van gewassen. Uilen eten o.a. muizen, dus is er een uilenkast geplaatst in afwachting van bewoning. Waar ook nog op gewacht wordt, zijn nieuwe 'biominded' vrijwilligers. Alfons legt uit dat echter eerst helder moet zijn welke werkzaamheden er concreet nodig zullen zijn in de komende jaren. Dan pas kan actief gezocht worden naar meer vrijwilligers. Op dit moment hebben enkele vrijwilligers van o.a. woon-werkgemeenschap Babylon al het beheer over één van de aangeplante stroken op zich genomen, zoals het intomen van gras rondom de jonge aanplant en het vruchtbaar maken van de bodem.

De zandgrond is schraal en droogtegevoelig, waardoor verschillende fruitbomen het niet makkelijk hebben. Om de bodem te verbeteren wordt o.a. koolstof, lavameel en EM (Effectieve Micro-organismen) op een speciale wijze verwerkt in composthopen. Het streven is een natuurlijke kringlooplandbouw, met begrazing en bemesting door schapen, en het behoud van biomassa op het land. Alfons merkt inmiddels aan het floreren van een aantal gewassen dat deze aanpak werkt.

BOKASHI EN BIOCHAR

Ook experimenteren de Waldboeren met de gelaagde en gecombineerde toepassing van bokashi en biochar in het opzetten van de composthopen om het bodemleven te optimaliseren. Bokashi is gefermenteerd organisch materiaal, bijvoorbeeld gras, waaraan laag voor laag kalk, micro-organismen en klei-mineralen worden toegevoegd. Daarna wordt de ontstane hoop een paar maanden luchtdicht afgesloten, waarna de bokashi klaar is om als mulchlaag te worden gebruikt. Het voedt het bodemleven, stimuleert het gehalte aan organische stof en maakt de bodem minder droogtegevoelig. Om de kringloop te behouden komt het organisch materiaal voor de bokashi idealiter van de eigen grond. Biochar maken en activeren is Alfons' expertise. Met hulp van een smid, heeft hij een oveninstallatie gebouwd. In een speciale gestapelde installatie wordt droge biomassa (bv. hout, stro, hooi) verkoold door verbranding met zo min mogelijk zuurstof. Door de afwezigheid van zuurstof in het

Hoe helpt biochar de bodem? Als de koolstof in lagen wordt vermengd met organisch materiaal, in een goede verhouding van koolstof, stikstof, lavameel, kleimineralen, EM en voldoende vocht, ontstaat eerst het compostingsproces. Als je de composthoop niet omzet, maar luchtdicht afgesloten houdt zodat het zuurstofarm wordt, begint daarna het fermentatieproces, zonder de mogelijke nadelen van Bokashi. Zo vorm je een stabiel humuscomplex voor een vruchtbare bodem. Actieve koolstof houdt namelijk langdurig vocht en voedingsstoffen vast. Om diezelfde reden ondersteunt biochar ook micro-organismen en schimmels die in de bodem leven. Een ander groot voordeel is dat het onder andere CO2 en stikstof vasthoudt.

primaire vuurproces wordt de koolstof behouden en worden de overige gassen in het secundaire vuurproces met zuurstof milieuvriendelijk naverbrand.

MOZAÏEK VAN BETROKKENEN

Alfons vertelt over de vele organisaties, die betrokken zijn bij dit stukje land. Hij zet zich met anderen in deze goed op elkaar af te stemmen. Behalve de eerder genoemde gemeenten is er de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC), die landschap herstelt door advies te

geven aan overheden, particulieren en bedrijven. De VNC ondersteunt zowel financieel als praktisch. Bij de Waldboeren hebben zij aan de randen coulissen en houtwallen gemaakt. Ook het IVN volgt dit stuk natuur op de voet. De plekken met arme zandgrond met een geheel eigen flora en fauna vinden zij juist positief, zoals de zandsalamander die zich daar thuis voelt. IVN werkt in het algemeen aan meer bewustwording en duurzaam gedrag door middel van educatie en natuurbeleving.

gesteund. Verder deelt hij graag zijn ervaringen met biologische landbouw d.m.v. lezingen en ook bij BuitenGewoon van Omroep Gelderland.

Alfons is positief over de ontwikkelingen bij de Waldboeren, hoe klein ze misschien ook nog zijn. Hij heeft een paar dromen voor de toekomst, zoals een nieuwe grotere (maar dure!) mobiele biochar-installatie zodat boeren ter plekke hun organisch restmateriaal tot biochar kunnen maken.

Voor de lezers van de Oorschelp brengt Alfons ten slotte De Drie Gezusters onder de aandacht. Op het land van de Waldboeren doen die het heel goed door de aandacht voor de bodem. Het zijn drie gewassen die in een groepje bij elkaar worden geplant en elkaar helpen. Dat zijn suikermaïs (hoge stevige stengels), stokbonen (klimmen in de maïsplanten en zorgen voor stikstof) en pompoenen (bedekken de bodem met hun grote bladeren). Samen hebben ze genoeg aan een vierkante meter. Bekijk het filmpje over deze Milpa op het tv-programma Buitengewoon van Omroep Gelderland.

<https://youtu.be/EmpiSJfrktw?si=ZJeFPniLuQeXMajt>

DELEN

Alfons vindt het leuk om zijn ervaring en kennis te delen met de lezers van de Oorschelp. Hij heeft al jaren een binding met Heilig Landstichting door zijn intensieve samenwerking met Toon Rabou, toen deze nog deken van het decanaat Beek-Ubbergen was. Alfons is nu gepensioneerd, maar hij heeft na zijn studies filosofie en theologie 24 jaar als schoolbegeleider gewerkt aan het opzetten van integraal vormend onderwijs voor alle typen van scholen in het Decanaat. Toon Rabou heeft hem bij deze ingewikkelde uitdaging steeds volop

Challenge bereikt: 1500 planten en dieren waargenomen

TEKST: Tiny Wigman en Helen van der Ven, FOTO's: Wouter Helmer

2 dorpsbewoners op de app: "Ga je mee vanmiddag obsidentifyen? Nog 10 soorten, dan hebben we onze challenge bereikt." Daar gaan we, voorzien van iPhone, spiegeltje en loeppot, struinend en struikelend (bramen!) door het Kerkebosje. En ja hoor, de aanhouder wint. Weer een nieuw soort erbij: het eikentakstromakelkje. Een plaatje! (google het maar)

Twee jaar lang hebben we vanuit de werkgroep Duurzaamheid aandacht besteed aan onze challenge om in en rond het dorp 1500 verschillende soorten planten en dieren te gaan waarnemen. En hoe mooi. Wat ons in het eerste jaar nog niet lukte, lukte wel in het tweede jaar. Met maar liefst 270 waarnemers, waarvan de meeste uit ons dorp, hebben we ons doel bereikt!

SOORTGROEPEN

De challenge heeft menig dorpsbewoner de ogen geopend. Wie van ons wist dat er zoveel medebewoners zijn om ons heen? En het gaat natuurlijk niet alleen om de aantallen. Leuk om samen een challenge op te pakken, maar belangrijker is dat je je leefomgeving beter leert kennen. Meer oog krijgt voor de verschillende soortgroepen zoals bomen, vogels, mossen, insecten, bodemdieren en niet te vergeten het vijverleven. De boeiende excursies onder leiding van Wouter Helmer hebben de kleurrijke wereld om ons heen dichterbij gebracht. Door steeds een andere soortgroep centraal te stellen, mossen in de winter, insecten in de zomer, paddenstoelen in de herfst, leer je steeds beter kijken in alle seizoenen. Je krijgt steeds meer vat op de enorme rijkdom en diversiteit van de natuur om je heen.

BELEVENIS

En natuurlijk is er ook het moment van de dag. Opstaan bij de schemering en zo de eerste vogels horen zingen is en blijft een sensatie. Rond het middaguur de zomertuin inlopen en in de volle zon genieten van de zoemende bijen en fladderende vlinders.

De tocht in het duister op zoek naar waterleven sprong er wat betreft belevenis wel uit. Met z'n twintigen op pad met zaklampen en dan op de knieën rond de vijvers van diegenen die hun tuin openstelden. Schitterend om salamanders te ontdekken en slakken op je hand te laten kruipen. Met kinderlijk plezier zwierven we in 2 groepen van de ene tuin naar de andere.

SPECIALE WAARNEMINGEN

1500 soorten, welke springen eruit? En wat zegt het over ons dorp?

We zagen de raaf, de havik, de wespendif, de fluitier en de middelste bonte specht. Blijkbaar hebben de verschillende biotopen in en rond ons dorp als leefmilieu veel te bieden. Tientallen zeldzame insectensoorten kwamen voorbij, waaronder de grote vos, een vlindersoort van de rode lijst. Dat danken we vast aan de bloemrijke tuinen en insectvriendelijke berm. Voor Nederland zijn we één van de hotspots van het vliegend hert. En tijdens onze excursie met Wouter in oktober ontdekten we een van de zeldzaamste paddenstoelen van Nederland: het weerhuisje.

Wil je alle waarnemingen in ons dorp bekijken? Ga dan naar: www.dorpsverenigingheiliglandstichting.nl

Rechts in scherm: overzicht activiteiten. Naar beneden scrollen tot foto met vogeltje. Aanklikken.

HOE VERDER?

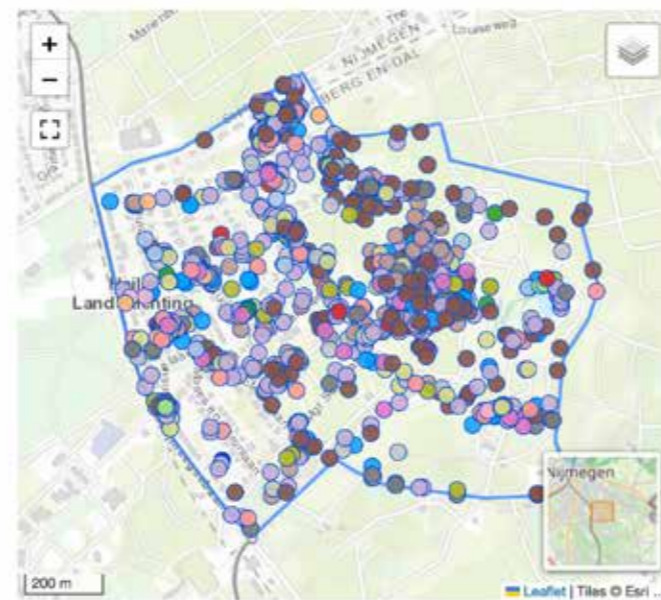
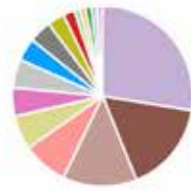
In het voorjaar komen we vanuit de werkgroep Duurzaamheid met nieuwe plannen. Ondertussen blijft het natuurlijk een uitdaging om je tuin nóg aantrekkelijker te maken voor vogels, egels, insecten.....

Composteer blad- en snoeiafval in je tuin en help het bodemleven. Leg een takkenril aan. Laat uitgebloeide planten staan.

Laat het regenwater op je huis en erf niet verdwijnen in het riool, maar koppel het af en leid het naar het grondwater.

En geniet ook volop van de winterse tuin!

Soorten	
Planten	406
Paddenstoelen	245
Mossen en korstmossen	193
Nachtvlinders en micro's	125
Vliegen en muggen	85
Geleedpotigen (overig)	80
Kevers	79
Vogels	65
Wantsen, cicaden en plantenluizen	65
Bijen, wespen en mieren	41
Weekdieren	30
Insecten (overig)	19
Dagvlinders	18
Libellen	16
Zoogdieren	15
Sprinkhanen en krekels	8
Reptielen en amfibieën	6
Vissen	3
Overige ongewervelden	3

waarneming van de diverse diersoorten in Heilig Landstichting

Van groot belang bleken de 'ecosysteemdiensten' die de bossen moeten (gaan) leveren aan de stad Nijmegen. Het gaat om het versterken van de biodiversiteit en het verbeteren van de psychische en fysieke gezondheid van de inwoners van Nijmegen. Ook het verbeteren van de luchtkwaliteit en het verminderen van hittestress horen daarbij. Dan is er nog het water: bufferen van hemelwater, leveren van drinkwater en van water tijdens langdurige droogte. Tenslotte: het vastleggen van koolstof. Uiteraard waren er de randvoorwaarden: voldoen aan het wettelijk kader, en het beschermen van flora en fauna, en van cultuurhistorische en archeologische waarden.

'Het publiek', veel Nijmegenaren en ook een aantal inwoners van Berg en Dal, had veel vragen. Wat heeft Nijmegen te maken met de bossen van Berg en Dal? Dat was niet zo moeilijk: de gemeente Nijmegen is eigenaar van deze bossen. En Mariënbosch ligt gewoon in Nijmegen. Er kwamen ook vragen over de mountainbikeroute. Die blijft gewoon bestaan, is in het verleden en ook nu door de gemeente besloten. Toen de aansluiting voor honden, voor het zuidelijke deel van Westermeerwijk, ter sprake kwam liepen de gemoederen hoog op en ontstond een felle discussie over de kwetsbaarheid van de 'grondbroeders' (geen nieuwe kloosterorde, maar op de grond broedende vogels) voor verstoring door rondstruinende honden. In het algemeen gaat het bij het beheer om het zoeken naar een middenweg tussen het bos het bos laten – niet ingrijpen, geen mensen toelaten – en onbeperkt recreatie toestaan. Ondanks dat de hier gepresenteerde beheervisie een positieve respectvolle indruk achterliet, met als uitgangspunt zoveel mogelijk rust in de natuur, gingen we aan het einde van de presentatie toch met veel nieuwe vragen naar huis.

Betrokkenheid gemeente Berg en Dal

Lies van Campen en ik maakten daarom een afspraak met Marcel van den Berg, beleidsmedewerker natuur en landschap van gemeente Berg en Dal, om te weten te komen hoe de gemeente Berg en Dal betrokken is bij deze bosbeheervisie en de werkplannen van de gemeente Nijmegen.

Marcel vertelt dat in het verleden bewoners regelmatig naar de gemeentebalie kwamen met vragen over bv. het kappen van bomen in het bos. Dat vormde de aanleiding voor de gemeente om contact te zoeken met de eigenaars van die bossen. Dat waren vaak organisaties als Staatsbosbeheer of Natuurmonumenten, maar ook de gemeente Nijmegen. Marcel licht toe dat het gebruikelijk is dat allerlei partijen grond bezitten in gemeentes. Gemeente Nijmegen heeft de grond niet van de gemeente Berg en Dal gekocht, maar in het verleden van rijke particuliere grondbezitters die hier landgoederen bezaten. Daarvoor was veel grond in het bezit van het Rijk, en ook de Graaf van Gelre was grootgrondbe-

zitter. Omdat het Rijk de schatkist moest vullen, verkocht het grond aan rijke particulieren of voor houtproductie aan Staatsbosbeheer.

Marcel heeft nu 1 à 2 keer per jaar contact met de planners en uitvoerders van het beheer van de Westermeerwijk/De Vier Perken. Hij is bij de startbijeenkomst geweest over het toekomstige beheer van deze bossen van Nijmegen. Waar hebben ze het over tijdens die bijeenkomsten? Over regulier beheer, zoals bomen kappen/snoeien bij gevaar of het beheer en stroomlijnen van de mountainbikepaden (eerst werd er overal in het bos rondgescroost). Het gemeentebeleid – de Omgevingsvisie – van Berg en Dal geldt als leidraad voor wat mogelijk is. De eigenaar van de grond is verantwoordelijk voor het beheer. Als er een evenement wordt georganiseerd moet binnen elke gemeente waar het evenement plaatsvindt een vergunning worden aangevraagd. Uniek in Nederland is dat Berg en Dal drie keer per jaar een groot partneroverleg met allerlei natuurorganisaties organiseert, met o.a. Staatsbosbeheer, Gelders Landschap, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, IVN en ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie). Er is een gezamenlijk landschapsontwikkelingsplan, projecten worden samen opgepakt, coalities gevormd. Bij elke bijeenkomst is er een 'rondje langs de huizen'. Belangrijk is dat de partners met één stem spreken en zo meer invloed kunnen uitoefenen op provinciaal of landelijk niveau.

Nijmeegse plannen voor Mariënbosch en Westermeerwijk

TEKST en FOTO's: Marian Habets

'Voor dit bos wordt een nieuwe beheervisie gemaakt. Heeft u adviezen?'

Flyers met deze titel kon je een paar maanden geleden tijdens een wandeling zomaar aantreffen op een boom in de wandelbossen Mariënbosch en Westermeerwijk. Onze nieuwsgierigheid werd natuurlijk meteen gewekt. Wat heeft de gemeente Nijmegen met 'ons' bos in Berg en Dal te maken? En wat betekent dat voor de inwoners? Op 16 oktober hield de gemeente Nijmegen een informatieavond in hotel Erica. De Oorschelp ging die avond poolshoogte nemen.

In een zaal in Hotel Erica verzamelden zich rond de 80 mensen. Degenen die zich hadden aangemeld, hadden ter voorbereiding de conceptnota over de beheervisie al per mail gekregen. Het doel van de avond was 'het publiek betrekken'. Vanuit de gemeente Nijmegen waren aanwezig Bas de Beier (Senior vakinhoudelijk adviseur Groen), Janneke Bosma (Senior beleidsadviseur Groen en Water) en Jolande Spierings (Producteigenaar Groen). Daarnaast waren er de vakinhoudelijk experts Ronald Buiting en Klaas Bomert.

Presentatie van de plannen

Ecoloog Ronald Buiting ging met de zaal door de Power Point over het concept van de 'Bosbeheervisie & Werkplan bossen gemeente Nijmegen'. Buiting: "Hierin is vastgelegd hoe we de natuurkwaliteit, gebruikswaarde en schoonheid van het bos willen behouden. En hoe we, daarop aansluitend, de bossen willen onderhouden. Wij lichten toe met welk doel en op welke manier de conceptbeheervisie tot stand is gekomen."

Gerust hart

Kan het natuurbeleid van de gemeente Nijmegen ook ongunstige gevolgen hebben voor de mensen in Heilig Landstichting?

Volgens Marcel kan er beide kanten op soms sprake zijn van botsende belangen. Als voorbeeld noemt hij het waterbeheer richting Nijmegen. Als de gemeente Berg en Dal niet ingrijpt ontstaat er wateroverlast in Nijmegen. Er is in Heilig Landstichting bijvoorbeeld gestart met infiltratie om regenwater rustig in de bodem te laten zakken. Het helpt ook om het overschot aan water meer gedoseerd richting Nijmegen te laten stromen.

Voor de bossen rond Heilig Landstichting hanteert de gemeente Nijmegen biodiversiteitsbehoud en -herstel als een van de belangrijkste thema's. Maar ook het bevorderen van stadslandbouw en het samen met bewoners en groene organisaties realiseren van vergroeningsprojecten vindt de gemeente Nijmegen belangrijk.

Als inwoner van de groene Heilig Landstichting kan ik daar eigenlijk alleen maar blij om zijn.

plankaart Westermeerwijk

Van bladkorf tot lokale bodemverbeteraar

TEKST: Vera Mattijssen

Het herfstblad is weer van de bomen, en het opruimwerk grotendeels klaar. Gelukkig kunnen we ons blad op meerdere plekken kwijt: de eigen tuin of composthoop, de groencontainer, of de grote bladkorven die de gemeente jaarlijks langs de weg plaatst. Maar wat gebeurt er nu precies met de opbrengst van die bladkorven?

Bokashi

Een antwoord hierop kregen we op de Waldboeren-oogstmarkt van 27 oktober j.l. in de stand van Agrarische Natuurvereniging de Ploegdriever. Van het blad uit de gemeentelijke bladkorven wordt in Berg en Dal sinds 2021, in samenwerking met agrariërs en loonbedrijven, bokashi gemaakt. De totale keten is nog in ontwikkeling, en de Ploegdriever heeft hierin een voortrekkersrol. Bokashi is

een Japanse methode van bodemverbetering waarvoor organisch materiaal gefermenteerd wordt, dat wil zeggen door bacteriën en schimmels op anaerobe wijze omgezet. In tegenstelling tot bij composteren, wat een aerob proces is, komt bij bokashi geen CO2 vrij. Bokashi wordt gemaakt van gras en blad waaraan laag voor laag kalk, micro-organismen en kleimineralen worden toegevoegd. Daarna wordt de hoop met een zeil luchtdicht afgesloten. Het proces lijkt op het 'inkuilen' van gras of mais. Na 8-10 weken is de bo-

kashi klaar. Bij het openen van de hoop moet het materiaal donkergekleurd en makkelijk uiteen te trekken zijn, en ruiken als een gezonde bosbodem. Naast bladafval wordt in Berg en Dal ook natuurmaaisel uit de natuurgebieden De Bruuk en De Diepen tot bokashi verwerkt. Eerder gingen beide stromen naar een erkende afvalverwerker, die het composteerde met bijmenging van andere afvalstromen. Dit levert geen schone compost op, maar een product waarin een bepaald percentage verontreiniging (met o.a. plastic) is toegestaan.

Circulair terreinbeheer

Bokashi kan worden uitgereden op mais- en graanakkers en op grasland, en als dikke mulchlaag worden toegepast in de tuinbouw. Het voedt het bodemleven, stimuleert het organische stofgehalte, en maakt de bodem minder droogtegevoelig. En het draagt bij aan het sluiten van kringlopen, het vastleggen van CO2 en vermindering van storkosten. Gaandeweg het proces wordt er van alles bemonsterd en geanalyseerd. Zo moet de temperatuur tijdens het fermenteren niet boven de 40 graden komen. En voordat de bokashi op het land toegepast mag worden zijn er controles op samenstelling, kwaliteit en verontreiniging. Onderzoekresultaten tot dusverre geven vertrouwen in een goed product. Toch gaat het fermentatieproces niet altijd optimaal, blijken een voorval van stankoverlast voor omwo-

nenden dat zich een paar jaar geleden voerde in Berg en Dal.

Wet- en regelgeving

De Ploegdriever en de gemeente Berg en Dal begonnen in 2019 een eerste experiment met de ontwikkeling van bokashi. Van 2021-2023 sloten zij aan bij een landelijke pilot samen met Wageningen Universiteit. Dat onderzoek ging over het produceren en toepassen van bokashi, de effecten op de landbouwgrond, het financiële plaatje, en de wet- en regelgeving. En met name dat laatste is nog een ingewikkelde kwestie. Blad en maaisel uit wegbermen worden namelijk beschouwd als afval, en vallen onder de Afvalwetgeving. Daarmee mag dit materiaal niet zomaar op landbouwgrond gebruikt worden. Verder heeft de boer te maken met de Meststoffenwet, en deze wet kent bokashi nog niet als bodemverbeteraar. Het produceren en toepassen van bokashi vergt daarom nu nog diverse vergunningen en/of vrijstellingen; iets waar de Ploegdriever en de Gemeente Berg en Dal veel tijd en inspanning in steken. Vanaf januari 2024 biedt de nieuwe Omgevingswet andere mogelijkheden, maar het blijft een lastig verhaal, aldus de Ploegdriever. Bokashi maken zoals dat in de gemeente Berg en Dal gebeurt heet nog steeds een pilot, maar het streven is in de nabije toekomst structureel anders om te gaan met organische reststromen als herfstblad en grasmaaisel.

Alléén blad

Wat kunnen wij als burgers doen? In ieder geval alleen afgevalven herfstbladeren in de bladkorven doen. Bokashi vereist klein materiaal. Dus géén takken, snoeiafval en wortelkluiten, en uiteraard geen zwerfvuil in de bladkorf! Zo kunnen we bijdragen aan circulair terreinbeheer en schone bodemverbeteraars.

Informatie voor dit artikel werd mondeling en schriftelijk verkregen via medewerkers van de Ploegdriever (www.ploegdriever.nl), en uit de brochure "Bokashi als bodemverbeteraar. Ervaringen en handreikingen voor het maken en toepassen van bokashi uit groene reststromen", van het Collectief Rivierenland / agrarisch natuurbeheer, uit 2023. Deze brochure is als pdf-file op te vragen bij de redactie van de Oorschelp.

PUBQUIZ

De grote zaal van de Bosduivel was te klein voor de ruim tachtig deelnemers aan de tradioneel in november te organiseren PubQuiz door de dorpsvereniging.

Gezellig bijeen met meer dan 10% van de inwoners van ons dorp en onder bezielende leiding van de Quizmaster. De geweldige winnaars waren, minder verrassend, dezelfde als vorig jaar Orientalis die opnieuw een prachtige score hadden en er met de wisseltrofee vandoor gingen. Een geweldige avond!

Museumpark Orientalis

FEEST VAN LICHT

Winter openingstijden: 17 december 2024 t/m 5 januari 2025, 15.00-21.00 uur (behalve op maandagen en op 19 dec).

Op 24, 25 en 31 december open van 15.00-18.00 uur

Dit jaar staat het Feest van Licht in het teken van zelfontdekking en verbinding. Het park is feestelijk verlicht en er zijn diverse activiteiten. Voor het programma zie: www.feestvanlicht.nl

RECONSTRUCTIE ENGELENLAAN

10 januari 2025, van 20.00 tot 22.00 uur in de Bosduivel. Inloop vanaf 19.45 uur.

Informatieavond over herstel van het Heilig Hart monument, de Oosterse bron en de Engelenlaan.

ZENCAFÉ

zie: www.dezendo.nl

Cenakelkerk

BEZICHTIGING EN AUDIOTOUR

In december is de kerk open op donderdag t/m zondag én dagelijks van de 25 december t/m 5 januari, steeds van 14.00 – 16.30 uur.

Er zijn vrijwilligers aanwezig die uitleg kunnen geven. Audiotour van 30 min voor €3. De kerk is onderdeel van het Grootste Museum van Nederland.

GREGORIAANSE VESPERS IN DE CENAKELKERK

Iedere 1e zondag van de maand om 17.00 uur.

Door het Gregoriaanse Instituut (www.gregoriaansinstituutnijmegen.nl)

Gratis toegang; een donatie wordt op prijs gesteld.

KERKDIENSTEN KERSTMIS

Dinsdag 24 december Nachtmis om 20.00 en om 23.00 uur. Op 25 en op 26 december Heilige Mis om 11.00 uur.

KINDJE ZOEKEN

Zondag 22 december, 16.00 uur

Kerstconcert; 16.30 -17.30 uur: Kerstspel

Samen met Simon gaan we op zoek naar zijn weggelopen schaapje. We komen in de stal waar we niet alleen het schaapje vinden....Na afloop is er op het kerkplein warme chocolademelk. Deelname is gratis; aanmelden is niet nodig. Breng een zaklantaarn of lampion mee!

KINDERKERSTVIERING

Dinsdag 24 december, 17.30 uur; Deuren open vanaf 17.00 uur

Kom samen kijken en luisteren naar het Kerstverhaal, opgevoerd door een groep kinderen o.l.v. dirigente Marleen Moggré

Dorpsvereniging Heilig Landstichting

WANDELPROGRAMMA

Natuurwandelingen het Bosduiveltje

19 februari: Ommetje Valkhof/Hunnerberg

19 maart: Bronnenbos en Schippersbos

Op woensdag. Verzamelen om 09.30 uur bij de Bosduivel om te carpoolen. Rond 12.30 uur weer terug.

Tevoren altijd aanmelden bij Helen van der Ven:

helenvanderven@gmail.com

Kosten: €5 per wandeling of €35 voor 8 wandelingen.

Wandelprogramma HLS met een thema in/rond ons dorp

De organisatoren gaan in 2025 een nieuw wandelprogramma maken. Te verwachten vanaf maart, in principe weer op de 2e en 4e vrijdagmiddag van de maand. Volg de website!

NIEUWJAARSRECEPTIE

Zondag 12 januari, 15.30-18.00 uur in de Bosduivel.

Alle dorpsbewoners van harte welkom voor een nieuwjaarsborrel. Aanmelden is niet nodig.

BIBLIOTHEEK COMMISSIE

Literaire ontmoeting met Abdelkader Benali

Vrijdag 14 februari, 20.00 – 22.00 uur

Aandacht voor zijn werk en zijn nieuwe roman 'De opdracht van de Moor'. Entree €10,-.

SINTERKLAAS

De Sint is weer in het land en natuurlijk bezocht hij met zijn Pieten ook ons dorp.

Nou en dat hebben we geweten. Een geweldige kinderschare verzamelde zich in de Bosduivel om Sinterklaas te verwelkomen, kadootjes te krijgen en pepernoten en ander snoepgoed te verorberen.

Een zeer geslaagde middag dankzij de inzet van velen.

JAARGETIJD DORPSSOEP*Vrijdag 17 januari, 18.00-19.30 uur: wintersoep*

Dyonne van Duren, Christianne de Meijer en Tony te Pas koken een heerlijke nieuwe soep voor ons, en maken een toetje na. Voor jong en oud. Breng je huisgenoten of burens gezellig mee! Uiterlijk 2 dagen tevoren aanmelden via de evenementenkalender op www.dorpsverenigingheiliglandstichting.nl.
€ 5,- p.p.

HEEMKUNDEWERKGROEP*Lezing door Jos de Groot over de crash van een Lancaster in Amsterdam.**Vrijdag 21 februari 2025 om 20.15 uur, inloop vanaf 19.45 uur.***NLDOET 2025***Zaterdag 15 maart*

Samen klussen in de buurt van ons dorpshuis.
Nadere gegevens volgen t.z.t.

**ALGEMENE LEDENVERGADERING (ALV)
DORPSVERENIGING***Maandag 17 maart, 20.00-22.00 uur*

Agenda volgt op later moment.

Vereniging 50Plus**BEWEGINGSPROGRAMMA****voor alle inwoners van Heilig Landstichting
ledere dinsdagochtend**

- 9.00 uur: pilates
 - 10.30 uur: sportief wandelen
 - 11.00 uur: functioneel bewegen voor 70+
- Voor inlichtingen: Hans Bartels,
jhhbartels@kpnmail.nl of 06-20245760

DORPSLUNCH / BISTRO VAN LOON

Helaas gaan we per 01-01-2025 stoppen met de ouderenlunch in Bistro van Loon. Mogelijk komen we in de toekomst terug met een andere invulling.

KOFFIE DRINKEN IN DE BOSDUIVEL

Bosduivel - Dorpsvereniging - Vereniging 50Plus
ledere 2e en 4e donderdagochtend van de maand
vanaf 10.30 uur

Iedereen is welkom voor ontmoeting bij een (gratis) kop koffie, in de Bosduivel.

Kijk op de website van de dorpsvereniging voor de actuele agenda:

www.dorpsverenigingheiliglandstichting.nl

Kerst bij de Rozenhof

Vier de feestdagen gezellig bij De Rozenhof!
Wij zijn op 24 december geopend tot 17.00 uur.
Op beide kerstdagen zijn we vanaf 16.00 uur
geopend voor een feestelijk diner.

Wees er snel bij en maak een reservering
door te bellen naar 024-3553229.

Boutique hotel de Rozenhof, Bistro van Loon
Nijmeegsebaan 114 - 6564 CK Heilig landstichting

Op zoek
naar uw
droomhuis?
Aangenaam.

Pulles
MAKELAARDIJ

www.pullesmakelaardij.nl

**Droomwoning kopen
zonder voorbehoud
van financiering?
HET KAN VEILIG!**

Financieel Fit

Financieel Fit | Nijmegen
Marienburg 92
6511 PS Nijmegen
nijmegen@financieelfit.nl
financieelfit.nl

Bel nu voor een passend advies:
024 - 388 3338

Uw droomhuis
gevonden?

Nu nog
verbouwen en
inrichten.

Bel voor advies Dorothé Derks of Jan Lücker
024 - 324 59 90

KEK dnl | interieur - architectuur - ontwerp BNO
Carmelweg 13, 6564 AH Heilig Landstichting - info@kekdn.nl - www.kekdn.nl

Zen Centrum Nijmegen vormt een toegankelijke en betrokken groep spirituele vrienden; een sangha.

We gaan uit van zen uit het hart; een grond van liefde waarin de dingen zijn zoals ze zijn en die je tegelijkertijd zorgzaam in de wereld doet staan. Vanuit dit hart oefenen we o.a. met meditatie onze aandacht. We vinden ondersteuning in de zentraditie én zijn met open verwondering gericht naar de wereld van o.a. kunst, religie, politiek, wetenschap en ecologie. Zo proberen we bij te dragen aan een toekomst waarin we de ervaring van verbinding met onszelf, elkaar en de wereld steeds weer mogen ontdekken als onze diepste drijfveer.

zennijmegen.nl

23 januari 2025

STARTERSTRAJECT

laat je inspireren door
de zenfilosofie

Rolluiken
Zonneschermen
Zip-screens
Markiezen
Jaloezieën
Lamellen
Rolgordijnen
Shutters
Plissees
Horren
Terrasoverkapping

**BAZUIN
ZONWERING**
ADVIES EN MONTAGE OP MAAT

Rob Bazuin
06 - 2297 9931

Nijmeegsebaan 88b
6564 CH Heilig Landstichting
info@bazuinzonwering.nl
www.bazuinzonwering.nl

Scherpste in prijs voor
kwaliteit: Tot 20% korting!

Hier had uw advertentie
kunnen staan.

Informeer naar de mogelijkheden:

oorschelphls@gmail.com

DAMES – BEWAAR DIT

ERVAREN COUPEUSE maakt
DAMES- HEREN- EN KINDERKLEDING. Tevens GORDIJNEN,
KUSSENS ENZ. Ook voor HERSTEL- EN VERMAAKWERK.

Zéér redelijke vergoeding.
Bel Coby 06-52157020

MARCEL KRIJGSMAN
PHOTOGRAPHY

vakfotograaf en specialist voor
• particuliere & zakelijke portretten
• huwelijksfotografie
• particulier & bedrijfsevents

mijn missie: mensen laten stralen!

38

OORSCHHELP

Klopper & Kramer
Uitvaartcentrum Oud-Mariënboom

9,7
klanten
vertellen.nl

Hebt u goede ideeën over hoe een laatste afscheid er uit zou moeten zien, misschien dat van uzelf.? Praat er eens over met ons. Wij kunnen als geen ander aangeven wat mogelijk is (alles), waar u aan moet denken en wat het gaat kosten en eventuele voorzieningen daarvoor. We hebben iedere donderdagmiddag een vrij inloopsprekuur (14.00-16.00u), maar wij maken ook graag een afspraak voor een kopje thee bij u thuis.

Oud-Mariënboom Groesbeekseweg 424 Nijmegen

024-323 4444

www.kk.nl

DE DRANKSPECIALIST VOOR AL UW DRANKEN DICT IN DE BUURT!

MEER DAN 700
VERSCHILLENDE SOORTEN WIJN
VANUIT DE GEHELE WERELD

MEER DAN
550 VERSCHILLENDE SOORTEN
SPECIAALBIER

MEER DAN
250 VERSCHILLENDE
WHISKY'S

- RUIM ASSORTIMENT AAN ALCOHOLVRIJ (BIER, WIJN, RUM, GIN, WHISKY)
- TAPVERHUUR, STATAFELS, GLASWERKVERHUUR EN HET HELE PAKKET AAN DRANKEN VOOR UW FEEST!
- ADVIES VOOR WIJN/SPIJS COMBINATIES PASSEND BIJ UW DINER, WIJNPROEVERTIEN EN WIJNCURSUSSEN (WSET)
- BEZOEK ONZE WEBSHOP OP WWW.WIJNHUISNIJMEGEN.NL

wijnhandel
"In de Blauwe Druif"

Wijnhandel "In de Blauwe Druif" - Steenbokstraat 30 - 6531 TH Nijmegen - Tel. 024 355 73 46 - info@dedruif.nl

[@indeblauwedruif](https://www.facebook.com/indeblauwedruif)

www.dedruif.nl

[@wijnhandelindeblauwedruif](https://www.instagram.com/wijnhandelindeblauwedruif)

39

OORSCHHELP

**Kliniek
Heyendael**
Cosmetische Plastische Chirurgie

Dé kliniek voor plastische chirurgie

Over ons:
Betrouwbaar, professioneel en persoonlijk: dat is Kliniek Heyendael.

Al sinds 2011 zijn we een begrip als het gaat om cosmetische plastische chirurgie. Onze privékliniek bevindt zich bij Nijmegen. Bij ons staan jouw wensen centraal. Deze worden tijdens een uitgebreid consult met de plastisch chirurg besproken om zo een realistisch beeld te krijgen over de mogelijkheden. Je kunt bij ons terecht voor alle plastische chirurgische behandelingen en ingrepen.

Kom langs voor en vrijblijvend consult bij een van onze plastisch chirurgen!

Behandelingen:

- Borstvergroting
- Neuscorrectie
- Gezichtscorrectie
- Lipofilling
- Liposuctie
- Buikwandcorrectie
- Gynaecomastie (mannenborsten)
- Ooglidcorrectie
- Injectables

024-845050

info@kliniekheyendael.nl

www.kliniekheyendael.nl

[KliniekHeyendael](https://www.instagram.com/KliniekHeyendael)

[Kliniek Heyendael](https://www.facebook.com/KliniekHeyendael)

SCAN DE QR CODE
VOOR ONZE WEBSITE

Engelenlaan

Ik wil het hebben over de Engelenlaan. Dat is voor insiders nog steeds de naam van het naamloze bospaadje dat loopt van de Cenakelkerk naar de Profetenlaan. Wie weet nog dat het ooit een statige oprijlaan naar de kerk was, voorzien van een bron, kapel en Heilig Hartbeeld? Frans Geertsens misschien. Vandaag de dag kun je vanaf het Toon Rabou plein een zeer steil pad naar beneden nemen 'op eigen risico' zoals een weinig uitnodigend bordje zegt. Een poosje terug is er al enige reuring geweest die resulteerde in het blootleggen van de oude fundamenteën van wat er ooit stond. En als het aan de initiatiefnemers ligt, dan komt al dat moois uit de tijd van de katholieke emancipatie terug. Dat is wat heet: 'immaterieel erfgoedbeheer'.

Wil je weten wat de bedoeling is, kijk dan eens via Google met de trefwoorden Engelenlaan Heilig Landstichting op de planviewer-site. Daar tref je een oud plan voor het Kerkebos aan uit 2009 met veel tekeningen en foto's en ongeveer zo moet het eruit gaan zien, althans de Engelenlaan. Wij wisten dat niet, dachten dat het oude plan een vreedzame dood gestorven was. Maar wie binnen 250 meter van het Kerkebosje woont, kreeg op 6 november j.l. per e-mail een *Bericht van de Overheid* dat betrekking bleek te hebben op het kappen van 38 bomen. Zo'n bericht luidt als volgt:

Geachte bewoner, U ontvangt Berichten over uw Buurt. Er is 1 nieuw bericht in de periode van 23 oktober tot en met 6 november. Dit is een bekendmaking binnen 250 meter van uw woonadres. Aanvraag vergunning voor het kappen van 38 bomen en het opschonen van houtopstal op de locatie nabij Pastoor Rabou plein te Heilig Landstichting zaaknummer AB24.02120. Omgevingsvergunning | 31-10-2024.

Als je op deze ambtelijke mededeling klikt, kom je op een site van de gemeente terecht en word je een heel klein beetje wijzer. Maar echt een héél klein beetje.

Verdere naspeuringen brengen me uiteindelijk tot een nieuw plan voor het Kerkebosje en de Engelenlaan.

Menig inwoner van ons dorp heeft evenwel de hakken al in het zand. 38 bomen weg? Niks ervan. Ik zag ook nog een lijst voorbijkomen waarop alle bomen met naam, toenaam en omvang genoemd worden en dan denk je: nee, dat gaan we echt niet doen. Maar wat blijkt? Navraag leerde mij wat de aard van de operatie is en wat het verband is met de reconstructie van de Engelenlaan. En voor mij, dat moet ik zeggen, verandert dat een hoop aan de zaak.

Nogmaals: beter laat dan nooit. We gaan het zien.

Wel erg jammer dat dit niet volgens de spelregels gecommuniceerd is met ons dorp. Dat zou een hoop commotie hebben gescheeld, dunkt me. Het blijkt dat er achter het hele plan twee krachten werkzaam zijn, die niet helemaal coherent en congruent gelopen hebben. De ene kracht is een mysterieuze weduwe die als geldschietster optreedt en die onbekend wenst te blijven. Zij heeft een architect in de arm genomen, Guus Kwaaitaal, die alvast een kapvergunning heeft aangevraagd. De andere kracht is de eigenaar van de grond en dat is de stichting die de begraafplaats in bezit heeft. Het plan dat nu in de maak is, heeft overeenkomsten met het oude plan van 2009, maar kent zeker ook verschillen.

Over het nieuwe voorliggende plan komt spoedig overleg met de dorpsbewoners. Beter laat dan nooit natuurlijk. Het is de bedoeling rekening te houden 'met de aanwezige flora en fauna'. Verder is het de opzet zoveel mogelijk duurzame materialen te gebruiken. Binnenkort komt er ook een plan om een werkgroep en/of een informatieavond met de buurt op te starten. Nogmaals: beter laat dan nooit. We gaan het zien.